

ΝΟΥΜΑΞ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

Δ.Π.ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 30 του Γενναίου 1903 | ΓΡΑΦΕΙΑ 'Οδός Οικονόμου: άριθ. 4 — ΑΡΙΘ. 133

ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο κατάλογος του άρθρου μου "Ενωση θά πη δύναμη του δημοσιεύμενου στο Νουμά, σπουδάραζα έναν έναν τους δικούς μας, σωστός δὲ βγαίνει. Αναγκάστηκα να σήσω κάμποσα ονόματα, γιατί μου γράφουν από την Αθήνα για μερικούς που τους είχα βάλει μαζί με τους άλλους, πώς ο τάδε κι ο τάδε κι ο τάδε «είναι τελειόφοιτοι της φιλολογίας, δίνουνε σήμερα άβριο εξέταση, κι αν τους τυπώσουμε τα ονόματά τους, τὸ ίδιο σά να λέγαμε στους δασκάλους: Χτυπήστε τους!» Και τὸ γράμμα ξεκλουθεί: «Δὲν ξέρετε τί γίνεται δῶ. Σπιοῦνοι τοῦ *** καὶ τοῦ *** ἔχουνε λυσσάξει να μάθουνε ποιοί φοιτητὲς τῆς φιλολογίας πηγαίνουνε στὸ γραφεῖο τοῦ Νουμά. Κι ἄλλα πολλά.»

Τέτοια πράγματα, ἐγὼ πάντα δυσκολεύομαι να τὰ πιστέψω, δηλαδή πὼς πάνε καθηγητῆδες καὶ μαντατουρίζουνε τοὺς νέους, ἔπειτα πὼς δὲν τοὺς δίνουνε δίπλωμα, ὅσο κι ἂν τάξιζονε οἱ νέοι, ἔπειδὴ καὶ στὸ γλωσσικὸ τὸ ζήτημα δὲν ἔχουνε τίς ἴδιες ιδέες. "Αν εἶναι ψέματα, θά τὸ δοῦμε, γιατί ἂν εἶναι, οἱ κύριοι *** καὶ *** δὲν μπορεῖ να καταλάβουνε πὼς γι' ἄφτους ὁ λόγος, καὶ δὲ θά κάμουνε τίποτις ποῦ να μᾶς δείξη πὼς καταλάβαινε περίφημα, δὲ θά θυμώσουνε, δὲ θά φωνάζουνε, δὲ θά στοχαστοῦνε ἀπὸ γδίκησή τους καμιά συκοφαντία ἐναντίο μου ἢ ἐναντίο τοῦ Νουμά, ὅπου τὰ γράφω.

"Αν εἶναι ὅμως ἀλήθεια, τότες ρωτῶ.

Ρωτῶ τί γίνεται στίς φλέβες μας μέσα τὸ αἷμα τοῦ Εἴκοσι Ένα. Ρωτῶ ἂν καταστήταμε σκλάβοι, ρωτῶ ἂν ξεχάσαμε τί θά πῆ λεφτεριά. Ρωτῶ ἂν εἶναι ἀφτά φερσίματα ποῦ τὰ σηκώνει τὸ χῶμα τὸ ἐλληνικὸ. Ρωτῶ ἂν ὑπάρχει κοινὴ γνώμη. "Αν ὑπάρχει, χρέος τῆς ἀπαραίτητο να τοὺς στιγματίσῃ, να τοὺς κατηρριάσῃ, τοὺς προδοτες. Τὸ κάμωμά τους καὶ μονάχο του εἶναι ἀρνησῆ τῆς Ἑλλάδας. Ἡ Ἑλλάδα ἔμαθε στὸν κοσμο να σέβεται τὸ δίκιο, κι ἀφτεί, δυνατοὶ ἀφοῦ εἶναι καθηγητῆδες, κατασκοπέθουνε καὶ χτυποῦνε ἀδύναμα παιδιὰ, ποῦ ἀντίσταση δὲν ἔχουνε. Τί μιλῶνε γιὰ τὴ Ρουσία καὶ γιὰ τοὺς Ρούσσους; Σηκώθηκε στὴ Ρουσία ὁ Χάος, ἐνῶ τέτοιοὶ ἀθρώποι χειρότερα

κάνουνε ἀπὸ τσάρους, ἀφοῦ τὰ κάνουνε σὲ βασιλεῖο ἀνεξάρτητο, κι ὡς τόσο φοβοῦμαι μήπως καὶ δὲν τοὺς λείει τίποτα κανένας, μήπως κ' ἤρυχα τοὺς ἀφίνουνε να ξεκολοθοῦνε τὴν ἀτιμη δουλειὰ. εἰδεμὴ δὲ θά τολμούτανε γιὰ βέβαιο. Συφέρο δὲν εἶναι κανενὸς τέτοια ἤθη, τέτοια κακοῦθεια. Συφέρο τους μήτε ἀφτωνῶνε δὲν εἶναι, γιατί ἄβριο να πάθουνε τὰ ἴδια, τί θά ποῦνε; Πρέπει ὅμως κανεὶς καὶ γιὰ τὸν

τόπο του καὶ γιὰ τὸ καλὸ τῶνομα τοῦ τόπου, να μὴν παραδέχεται, ρητὰ να καταδικάζῃ καὶ να μὴν ποδίζῃ τρόπους ποῦ εἶναι τρόποι τῆς ντροπῆς. Τί Ρούσσοι καὶ τί τσάρκι καὶ τί τσαροκρατία; Ἐδῶ ἔχουμε μιὰ—κρατία, πὴν βάρβαρη ἀκόμα καὶ δὲ γίνεται να τὴν ἔχουμε στὴν Ἑλλάδα.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΟΥ ΕΒΡΙΠΙΔΗ Ο ΚΥΚΛΩΠΑΣ

ΠΡΟΣΩΠΑ

ΣΙΑΗΝΟΣ, γέρος φαλακρὸς καὶ μικρούλης.
ΧΟΡΟΣ ΣΑΥΤΡΟΙ
ΔΥΣΣΕΑΣ
ΚΥΚΛΩΠΑΣ, γίγαντας μ' ἓνα μάτι.

Ἡ σκηνὴ στὴ Σικελία.

ΣΙΑΗΝΟΣ

"Αχ Βάχχε μου, γιὰ σένα τί τραβῶ καὶ τὴν καὶ ὅταν εἶδον νῆς μ' ἓνα κορμὶ σὺν κυπαρίσσι! Πρῶτα, θυμᾶσαι, τὸτ' ἢ Ἦρα σὲ σὲ λώλωνε καὶ ξέκοψε ἀπ' τὴ Νερῆίδα τὴ νταντᾶ σου στερνὰ σὺν πολεμοῦσας τοὺς Γιγάντους, κι' ἐγὼ στή μάχη στήθηκα κοντὰ σου καὶ τοῦ Γκελάδου τοῦ σπασα στὴ μέση με τὴν πᾶλα τὴν ἀσπίδα καὶ σ' τὸν σκότωσα. (... Μὰ γιὰ σταθεῖτε, μήπως ὄνειρέφτηκα; Τί λὲς πὼς ὄνειρέφτηκα; Πρῶτα καὶ τὸν μπάριμπα μου τὸν ψέφτη). Καὶ τὴν νῆ! χειρότερα μὲ βγήκαν στὸ κεφάλι. Γιατί ἔστειλε ἡ καλὴ σου ἢ Ἦρα πάλι κλέφτες ἀπὸ τὴν Καλαβρία καὶ σ' ἔρπαζαν ὡς στὰ θονᾶ τους, κι' ἐγὼ ἄμα τ' ἤκουσα, καιρὸ δὲ χάνω παρὰ πηδάω μέσ' στὸ καίκι με τὰ Σαυτροῦλα καὶ τρέγω να σὲ βρῶ. Ἔτσι στὴν πρόμη καθισμένος κυβερνοῦσα τὸ διπλόλαμνο σαφίδι καὶ σὲ ζητοῦσα, ἀφεντουδάκι μου, καὶ τὰ παιδιὰ με τὰ κουπιὰ τους δῶς' του σήκωναν ἀφροὺς χτυπώντας τὸ γαλάζο κύμα. Σὰ φτάσαμ' ὅμως στὸ Καθομαλιᾶ, νῆ! μᾶς πλακώνει μιὰ φορτοῦνα ποῦ μᾶς ἐρρηξε ὡς ἐδῶ σ' ἐτοῦτα τὰ Σικελικὰ κατσαβραχα, ποῦ

κατοικοῦνε σ' ἔρημες σπηλιὰς ἀθροιστοῦχοι Κύκλωπες, σπέρμα μονόματτο τοῦ Ποσειδῶνα. Ένας τους, ὁ Πολύφημος ποῦ λέν, μᾶς τσάκωσε κι' ἐδῶ μᾶς ἔχει σκλάβους. Κι' ἀντί τ' ἀγαθῶν καὶ χερσῶν, βόσκουμε τὴν τὰ κοπάδια τοῦ παναθηματισμένου Κύκλωπα. Καὶ τὴν τὰ παιδιὰ μου βόσκουν στίς πλαγιὰς τ' ἀρνιά—ἄχ, τ' ἀρνῆκια μου!—κι' ἐγὼ ὁ καφούλης πρέπει να γιομίζω ἐδῶ τις γούρνες, καὶ πρέπει να σαρώνω ἀφτὴ τὴ διαβολότρουπα μ' ἐτοῦτο τὸ καμάκι, γιὰ να μ' ἔρῃσει δὲ σὲ παστρικὰ σπηλιὰ ὁ κύρ Κύκλωπας ὁ νοικοκύρης καὶ τ' ἀρνῆκια του. Μὰ κοίτα! Να τα ἐκεῖ τὰ Σαυτροῦλα ποῦ βόσκουν τὰ κοπάδια. "Αχ ποῦ μὲ καταστήχαστε! Δὲ μὲ χορηγηθᾶτε τὴν σὺν καὶ τίποτα, σὰ μὲ κοπιάζατε στοῦπι στὸν πύργο τῆς Μολόχης με τὸ Βάχχο ἀγκυκαλισμένοι, καὶ με λαχόρτα καὶ τσακίσματα μὲ σείρνατε τὸν καλχηματινὸ.

(Ἐρχοῦνται οἱ Σάυτροι με τὰ κοπάδια τους.)

ΧΟΡΟΣ

ΓΥΡΟΣ

Ποῦ μὲ τρέχετε, ἀφέντρες μου,
ποῦ μὲ πᾶτε, ποκῶνες,
κάτω ἐκεῖ στοὺς γχορμούς;
Ἐδῶ ἔχει στρογγύγα ἀπάνεμη,
ἐδῶ χλωρὸ χορτάρι,
ἐδῶ νεράκι κροῦσταλλο
π' ἀπ' ὀρθοβράχια σιάζουν.
Ἄκουτε με τί χάρη
τ' ἀρνῆκια σας βελάζουν;

"Ισ! 'Εκεῖ μὴν πᾶς
 Ἴσ! σὴ δροσερὴ πλαγιά!
 Πέτρα, ὄρε, θά φᾶς!
 Πρόγγα, ὄρε κοῖαρι,
 τοῦ κοπαδιοῦ μπροστάρη,
 πρόγγα, νᾶχεις γιά.

ΑΝΑΓΥΡΟΣ

Λῦσιε, ἀνοῖξε τίς ρῶγες σας
 τὰ προημένα ματιάρια
 λαχταροῦν πᾶσα ὄρνι.
 Εἶναι μικρὰ τὰ κούτσιμα,
 μικροῦλια πὸν πεινᾶνε
 ἀχάιδεφτα ἀπ' τὴ χαραβγή,
 ἀτάστα ὡς στὸ βράδν,
 τίς μάννες καριεράνε
 ἀπ' τὸ παχὺ λειβάδι.

"Ισ! 'Εκεῖ μὴν πᾶς
 Ἴσ! σὴ δροσερὴ πλαγιά!
 Πέτρα, ὄρε, θά φᾶς.
 Πρόγγα, ὄρε κοῖαρι,
 τοῦ κοπαδιοῦ μπροστάρη,
 Πρόγγα, νᾶχεις γιά.

ΣΤΕΡΝΟΤΡΑΓΟΥΔΟ

"Αχ πάει τὸ χαροκόπι!
 Λυτοπλέξουδης Βάκχος δὲ χορέβει σιωρά.
 Πᾶν τούμπανα, πᾶν κρότοι
 σ' ἀσημένια τριγύρω νερά.
 Σταλιές κρασιοῦ ξανθοῦλες,
 'Αφροδίτης κνήγι σ' ἀνθισμένη πλαγιά,
 ἔχειε γιά! Νυφοῦλες
 λεφκαστρογάλες, ἔχετε γιά!
 "Ω Βάκχο, ὦ βλάμη ἀγαπημένε,
 τὰ χρυσόκλανα μαλλιά
 ποῦ τ' ἀνεμίζεις, ποῦ, καμημένε,
 δίχως γέλια καὶ φιλιὰ;
 Τὸν λισιό σου ἔλα γλύτωσε βλάμη,
 ποῦ μὲ τραγῶν προβιά
 Κύκλωπα ἄγριο δουλέβει,
 ποῦ τὸ δάκρυ του χύνει ποτάμι
 καὶ τὰ γέλια ποθεῖ κι' ἀναδέβει
 μὲ καμημένη καρδιά.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Σωπή, σωπή, παιδικά! Καὶ μπάστε χέρι χέρι
 τὰ κοπάδια μέσα στὴ βραχόστειγη σπηλιά.

ΑΝΤΙΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Ο ΑΛΛΟΣ ΣΟΥΡΗΣ

Στοχάζομαι πῶς οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νουμά»
 θὰ ξαφνιάστηκαν ὄχι λίγο, σὰν εἶδαν στὴν ἐξυπνη
 καὶ σοφὴ ἐκείνη κριτικὴ μελέτη ποῦ ἔγραψεν ὁ Ψυ-
 χάρης γιά τὸ Σουρή (*), νὰ μνημονεύεται τόσο
 συχνὰ κ' ἐπίμονα τὸνομά μου. Μὰ τὴν ἀλήθεια,
 κ' ἐγὼ ξαφνιάστηκ' ἄλλο τόσο! Γιατί τάχα; εἶπα
 ἂν ὁ ἀγαπητός κι' ἀγαπημένος μου φίλος Ψυχάρης
 βάλθηκε νὰ χαντακώσῃ τὸ δόλιο τὸ Σουρή, τί
 σχέση ἔχει τὸ κόριε ποῦ κᾶνω τοῦ κριτικοῦ, μὲ τὸ
 χαντάκι ποῦ σοφίστηκε νᾶνοιξῆ; Ἀπὸ τούτους καὶ
 τούτους λιβανιστάδες καὶ θιασώτες τοῦ κοσμαγάπη-
 τω Φαουσλή,—κι' ἂν δὲ σφάλω, τέτοιοι στάθη-
 καν ὄλ' οἱ Ῥωμηοὶ ποῦ βᾶσταζαν ὡς τώρα κριτικὸ
 ἢ ἀκριτο κοντίλι, ἀρχινώντας ἀπὸ τὸν Παλαμά,—

(*) Κοιτ. τὸ «Νουμά» στίς 9 τοῦ Γενναρίου.

ΧΟΡΟΣ

Μέσα, μέσα! Μὰ τί βιάζεσαι, πατέρα;
 ΣΙΑΗΝΟΣ

Νά, βλέπω στ' ἀκρογιάλι ἑλληνικὸ καράβι, καὶ
 νάφτες μὲ τὸν καπετάνιο, π' ἀνεβαίνουν κατὰ τὴ
 σπηλιά μας μ' ἄδια καλάθια τοὺς στοὺς ὤμους σὰ
 νὰ θέλουν θρόφιμα καὶ μὲ λαγῆνες νεροφόρες. "Ω μᾶ-
 θροι ξένοι, ποῖο τάχα νᾶστε; Δὲν ξέρουν τὸν ἀφέν-
 τη μας σὰν τί λογῆς θεριό, πῶς ἀφιλόξενη θὰν τοὺς
 δεχτεῖ παγίδα καὶ σαγῶνι ἀθρωποφάγο. Μὰ μείνατε
 ἴσχυοι νὰ μάθουμε ἀπὸ τοῦ μᾶς ἦρθανε στῆς Αἴτνας
 τοὺς Σικελικοὺς τοὺς βράχους.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Εἴνοι, μᾶς λῆτε ποῦ θὰ βροῦμε ρέμα ἐδῶ καθά-
 ριο, δίφας δρόσιμα, κι' ἂ θέλει ἐδῶ κανεὶς ψωμί νὰ
 μᾶς πουλήσῃ; Νάφτες εἴμαστε καὶ πεινασμένοι...
 Μὰ τί εἶναι τοῦτο; Σὲ Βάκχου χώρα πέσαμε, θαρ-
 ρῶ. Κοιτάζετε σὴ σπηλιά κοντὰ κοπάδι Σατυρο-
 πουλα. Γιά σου, ὄρε γέρο, ἐμένα πρώτα χαιρετῶ.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Καλῶς μᾶς ἦρθες, ξένε. Πῶς εἶσαι, πές μου, κι'
 ἀπὸ πῶς πατρίδα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Δυσσεᾶς ἀπ' τὸ Θιάκι, τῆς Κεφαλλονιάς ἀ-
 φέντης.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τὸ ξέρω τὸ κορμί τὸ τετραπέρατο, τοῦ Σίσυφου
 διαβολοσῶ.

ΔΥΣΣΕΑΣ (περήφανα)

Ναί, ἐκεῖνος εἶμαι. Μὰ πρόσχε ἔμωσ πῶς μι-
 λᾶς.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Πές μου, ἀπὸ ποῦ μᾶς κόπιαιες ἐδῶ στὴ Σι-
 κελία;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Γυρίζω ἀπὸ τῆς Τροίας τοὺς πολέμους.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μὰ πῶς; Δὲν ἤξερες τὸ δρόμο τῆς πατρίδας;

ΔΥΣΣΕΑΣ

"Αθῆλα μ' ἔσπρωξαν ἐδῶ οἱ ἀνέμοι κι' οἱ κακοὶ
 καιροί.

ΣΙΑΗΝΟΣ

"Αἰμόνο! "Ιδία βᾶσανα τραβᾶς σὰν τὰ δικά μου.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τί; Ἐδῶ κι' ἐσὺ ἦρθες ἄθελά σου;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ναί, κυνηγώντας κλέφτες π' ἔρπαζαν τὸ
 Βάκχο.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κι' ἀφτός ὁ τόπος τί εἶναι, ποῖο τὸν κατοῖ-
 κοῦν;

ΣΙΑΗΝΟΣ

"Οχτος τῆς Αἴτνας, ἡ κορφή ἡ Σικελικιά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ ποῦ τὰ κάστρα; ποῦ τῆς χώρας ἡ πυρ-
 γοστασιά;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν ἔχει. Ἐρημα, ξένε, τ' ἀκροβράχια δίχως
 ἄνθρωπο.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Μὰ τότε τί κατοίκους ἔχει ὁ τόπος; ἢ μή-
 πως ἄγρια θρέμματα;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κύκλωπες ἔχει ἐδῶ ποῦ κατοικοῦν σπηλιές κι'
 ὄχι χτισμένα σπίτια.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ πῶς ὁ ὄριστῆς τους; ἢ τὸ πλῆθος κυ-
 βερνᾶ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ῥωμιοὶ εἶναι. Τίποτα κανεὶς τους δὲν ἀκούει κα-
 νένα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ σπαίρνουν—ἢ πῶς ζοῦν;— ἀστάχυα χρυ-
 σαφένια;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Γάλα, τυρί, καὶ σᾶρκες τῶν ἀρνιῶν.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Κι' ἔχουν πιτό τοῦ Βάκχου, μέλι σταφυλιοῦ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Ποῦ νᾶχουμε; Κι' ἔτσι χορὸ δὲν ξέρει ἀφτός ὁ
 τόπος.

ΔΥΣΣΕΑΣ

'Αμὲ φιλόξενοί 'ναι; αἰβούνται τοὺς ξένους;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δὲν νοστιμώτατες τοὺς ξένους πῶς στολιζοῦν
 σᾶρκες.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τί λῆς; Θροφὴ λῆς ἀθροπώσραχτη πῶς ἀγα-
 ποῦν;

ΣΙΑΗΝΟΣ

"Οπιος ἀράζει ἐδῶ, δὲν ἔχει, πρέπει νὰ σφαχτεῖ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καὶ ποῦ 'ναι τώρα ὁ Κύκλωπας; ἢ μέσα στὴ
 σπηλιά;

μονάχα ἐγὼ ἦταν ἀνάγκη νὰ κτυπηθῶ, καὶ νὰ πλη-
 ρώσω μοναχός μου τίς ἀμαρτίες τῶν ἄλλωνῶν; Γιατί
 τάχα;...

Κ' ἐξαφνα θυμήθηκα κάτι φωτιστικό. Λέγω
 θυμήθηκα, γιατί τ' ὀρκίζομαι πῶς τόχα ξεχα-
 σμένο: Ἐχω τὴν τιμὴ νὰ εἶμαι ὁ ὄστερονος θιασώ-
 τῆς καὶ λιβανιστής. Ἀλήθεια, δὲν εἶναι πολὺς και-
 ρός, ποῦ ἔγραψα στὴν «Πρόοδο» (*), τὴν καινούργια
 κωνσταντινουπολίτικη ἐφημερίδα, μιά φυσιο-
 γνομία τοῦ Σουρή. Μοῦ τὴ γύρεψεν ὁ κ. Σπανοῦδης
 γιά νὰ γιορτάσῃ μ' αὐτὴ τὴν Εἰκοσαετηρίδα τοῦ
 «Ῥωμηοῦ». Φαίνεται λοιπὸν πῶς παρεκτός ἀπὸ
 τοὺς τόμους τῶν «Ποιημάτων», ὁ φίλος μου Ψυχάρης,
 γράφωντας τὴν κριτικὴν του, εἶχε μπροστά του
 καὶ τὸ πανηγυρικό μου ἄρθρο. Ἀλλοιῶτα δὲν ἐ-
 ξηγιέται πῶς. ἀπὸ τ' ἀμέτοχητα πλήθη τῶν πανη-
 γυριστιᾶδων, θυμήθηκα μοναχὰ τὸν ταπεινότερον
 ὑποραινόμενο.

Πρέπει τώρα νὰ πῶ γιατί τόχα ξεχασμένο τὸ ἄρθρο
 τῆς «Πρόοδο».' Ἡ τούρκικη λογοκρισία μοῦ τὸ κουρέ-

(*) Τὸ ἄρθρο μου γιά τὸ Σουρή δημοσιεύτηκε στὴν
 «Πρόοδο» τὸν περασμένο Νοέμβρη. Δὲν ἔχω τὸ φύλλο καὶ
 δὲν ξέρω τὸν ἀριθμό.

λιασε, τὸ σακάτῃ, τὸ κάμην ἀγνώριστο. "Οπως
 εἶναι τυπωμένο στὴν ἐφημερίδα, δὲν ἔχει πῶς κα-
 νένα νόημα, κανέναν εἰσὸς, οἱ φράσεις του κολοβω-
 μένες κρέμονται στὸν ἀέρα, κι' ἡ φυσιογνωμία ποῦ
 προσπάθησα νὰ τὴ χαράξω ὅσο μπορούσα ζωηρότερα
 καὶ καθαρότερα, μόλις ξεχωρίζε ἀπ' τὸ γῆρας ἐκεῖνο
 τῆς ἀσυναρτησίας, χλωμὸ φαντάσμα, χωρὶς καμμιὰ
 φωτοσκίαση καὶ, γιά νὰ μεταχειριστῶ μιά λέξη τοῦ
 Ψυχάρη, χωρὶς χρωματιεὶς Ἀγανάκτησα σὰν τὸ
 εἶδα, καὶ τὸ πέταξα μὲ τὴν ἀπόρραση νὰ τὸ ξεχάσω
 ὅπως ξεχνῶ κάθε δυσάρεστο. Μὰ νὰ ποῦ ἡ κριτικὴ
 τοῦ Ψυχάρη μὲ κάνει νὰ το θυμηθῶ, νὰ το ξηλά-
 ψω, νὰ το διαφεντέψω, νὰ το συμπληρώσω, νὰ το
 ξεγῆσω, καὶ κᾶνωντας ὄλ' αὐτὰ νᾶπαντήσω στὸν
 καινούριο κριτικὸ τοῦ Σουρή, ποῦ εἶναι τόσο διαφο-
 ρετικὸς ἀπ' τοὺς παλιούς, καὶ τοὺς δικούς μας καὶ
 τοὺς ξένους.

Τὸ κάτω-κάτω τῆς Γραφῆς, τίς ἐπίμονες ἐκεί-
 νες κοροϊδεῖες, ποῦ ξανάρχονται κάθε τόσο στὸ ἄρ-
 θρο του στερεότυπες, κτυπητές, κομμοδουριστές, σὰν
 ἐπρωδός, δὲν εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ τις πᾶρω λιγάκι
 καὶ σὰν πρόσκληση γιά καυγῆ; καὶ νὰ πῶ μὲ τὸ δι-
 κιο μου: ὁ φίλος μου Ψυχάρης λύσσαζε νὰ μελανοκυλι-
 στούμε;.. Ἄν ἦταν ἄλλος, ἴσως θὰ τοῦ χαλοῦσα τὸ
 χατῆρι, γιατί ἔχω ἄλλες δουλειές,— λιγάκι καλλί-

ΣΙΑΗΝΟΣ

Κατά την Αίτνα πήγε για λαγούς με τὰ σκυλιά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Είρεις λοιπόν τί θέλω, για να φέβουμε ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δέν ξέρω. Πές μου, κι ό,τι μ' όρίζεις θα γενεϊ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Λίγο ψωμί να μᾶς πουλήσεις που δέν έχουμε.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δέν έχουμε — σου τόπα — τίποτα άλλο παρά κρέας.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Δέν είναι μήτ' από τῆς πείνας άσκημο βοτάνι.

ΣΙΑΗΝΟΣ

*Έχουμε και παχιά μυτζήθρα και γαλάτου άφρό.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βγάλτε να δώ. Στά σκοτεινά κανείς δέν άγοράζει.

ΣΙΑΗΝΟΣ

*Όμως κι' εσύ τί θα μᾶς δώσεις ; πόσα, πές φλουριά ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Φλουριά δέν έχω, μᾶ κρασάκι διαλεχτό.

ΣΙΑΗΝΟΣ

*Ω για στά χείλια σου ! *Από τῆς τῆς σου πο θούμε χρόνια.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Πιοτό, σου λέω, που μουδωκε ό Χουζούρης, ένας γιός Θεού.

ΣΙΑΗΝΟΣ

*Απότῆς που τότ' ό ίδιος τόν άνάθρεψα μ' ετούτη εδω τήν άγκαλιά ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ναι ναι, του Βάκχου ό γιός, σά θές να ξέρεις.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Και που 'ναι ; Στο κρασί ή κόπιασε μαζί σου;

ΔΥΣΣΕΑΣ

*Εδω 'ναι τρυπωμένοις μέσ' στ' άσκι. Τό βλέπεις, γέρο ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

*Απότῆς ; Μᾶ απότῆς δέν είναι μήτε μιά γουλιά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βγάλεις κρασί, και πάλι γίνεται διπλό.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Νά βρύση μιά φορά ! Σάν έτσι που τή θέλω.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Θέλεις να δοκιμάσεις πρώτα μιά σταλιά έτσι άγνό ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

*Απότῆς 'ναι τό σωστό τό δοκιμάζεις, τ' άγοράζεις.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Στάσου, γιατί έχω εγώ μαζί μου και ποτήρι.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Χώνε,μᾶ χώνε μουνά πιω και νάν τό ξαναθυμηθώ.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Καλά, νά.

ΣΙΑΗΝΟΣ (χοροπηδᾷ)

Θεούλη μου ! *Αχ νοστιμιά που σουχει !

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βρέ, ακόμα εσύ δέν τόπιες !

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δέν τόπια, μᾶ δέν τό μυρίζω ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

*Έλα, πίες κιάλας, για να δεις αληθινά !

ΣΙΑΗΝΟΣ (πίνει)

*Όχού ! Χορός, χορός εδω χρειάζεται ! (τραγουδᾷ) Κάτου στού θάλτου τᾶ χωριά, γλήγορα τ' άρ..! (χτυπάει τό σαρούχι).

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τί λές ; Σ' τόν πότισε όμορφα τό λάρυγγά σου;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μώρ' ως τᾶ νύχια πήγε, πέρα ως πέρα.

ΔΥΣΣΕΑΣ

*Εγώ όμως θα σου δώσω κι' ένα δυό λιμωκοντόφρου.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Τ' άσκι, τ' άσκι ν' ανοίγεις ! Οί παράδες χάριμά σου.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Βγάλε λοιπόν που μούπες τό τυρί και τᾶ μαννάρια.

ΣΙΑΗΝΟΣ

Μετά χαρᾶς σου ! κι' ός κουρέβεται ό σκουτέρης. Δώσ' μου μιά κανατιά μονάχα εγώ καλή να πιω,κι' όλα άπ' τό βράχο μ'έναν κλωτσο τᾶ τινάζω τᾶ ψωροκοπάδια στού γαλό, μόνε ός μεθύσω λίγο, ός μ' ανοίξει πιᾶ ή καρδιά ! Νά πίνεις, λείε, και να μὴν τό γλεντᾶς ; Που ξανακάνεις πάλι, που θές να ψάξεις τίποτα κορροϋλες, σε τίποτα ρουμάνια να χωθῆς ! Που θές χορό, κι' έχετε για φαρμάκια ! Τέτιο πιωτό να φύγει δέν τ' άφίνω εγώ, κι' ός πάει να γόζεται και Κύκλωπας και τό στραβό του ! (Μπαίνει στη σπηλιά).

ΧΟΡΟΣ

*Ακου με, κύρ Δυσσεία, κάτι θα σου πω.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Λέγε. Σᾶ βλάμης μου μιλάς, σᾶ βλάμης θ' άπαντήσω.

ΧΟΡΟΣ

Λοιπόν τήν Τροία εσεϊς τήν πήρατε ; Τό κάστρο ε ; και τήν Έλένη ε ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Ναι, τίποτα δε γλύτωσε.

ΧΟΡΟΣ (γλύφοντας τᾶ χείλια τους)

Μᾶ πές μου τήν κοκκονίτσα, ότα σᾶς έπεσε στα χείρια, όλοι σᾶς ε ; σᾶ να ποῦμε, στην άράδα ε ; Τί σᾶ νάν τῆς άρέσουν, λίνε, τᾶ ξυνά.

ΔΥΣΣΕΑΣ

Τῆ σούλα αλήθεια ! Που μόλις εϊδε του Κύρ Πάρη τᾶ σαλβάρια και τῆ μπλαματενία φούρκα γύρω στού λαϊμό,τᾶχασε άμέσως...

ΧΟΡΟΣ (χάσκοντας)

*Έτσι ε ;

ΔΥΣΣΕΑΣ

Και μιά και διό ή καλή σου παραιτᾶ τόν άντρα της, ένα λεβέντη... *Ω τί γυναϊκες ! που έτσι κανείς στον κόσμο να μὴν εϊχε !

ΧΟΡΟΣ

Ναι ναι, κανείς κανείς εζόν... εγώ.

(*Έρχεται ό Σιληνός από τῆ σπηλιά).

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δυσσεία άρέντη, όρίστε άφᾶ τᾶ βοσκολόγια, εϊναι παχιά μαννάρια διαλεχτά. Νά και μυτζήθρες και τυριά,να πάρε ένα σωρό. Και τᾶρα δώσε μου κι' έμένα τό κρασάκι τό γλυκό, και δρόμο εφτῆς άπ' τῆ σπηλιά... *Αλί μας ! Νά τον πλακῶνε ό Κύκλωπας και τί θα γίνουμε ; Μᾶ μέσα μέσα εφτῆς, κρυφτεϊτε στη σπηλιά !

ΔΥΣΣΕΑΣ

Για πῶν με πρίρνεις ; *Εγώ να σραλιστῶ εϊκει-μέσα σᾶ λαγός ;

ΣΙΑΗΝΟΣ

Δέν έχει φόβο. Κρύβεσαι εφκῶλα στούς βράχους (Μπαίνει ό Σιληνός στη σπηλιά).

ΔΥΣΣΕΑΣ

*Όχι σου λέω ! Γιατί θα κλάψει ή Τροία, θα θρηνήσει, αν ένας Κύκλωπας με σκιάζει, που εγώ χιλιάδες Τρώες πριν άντίκρυσα με τό κοντάρι μου στη μάχη. Μᾶ αν ήρθε ή ώρα μου, θα πέσω καν σαν παλικᾶρι. *Α ζήσω,άλέκιστη κι' ή δόξα μου θα ζήσει. (*Έρχεται ό Κύκλωπας).

(*Ακολουθεϊ).

τερεις, — που δε μᾶφίνονν'όυτε καιρό ουτε όρεξη για κουγάδες. Μᾶ που είναι ή Ψυχᾶρης και δε μούρ-χεται να κάμω διαφορετικά ; *Αν δέν του κάνω τό κόρτε που περιγράφει τόσο χριτωμένα, μᾶ τόν άγαπῶ, τόν τιμῶ και τόν σέβουμαι. Μιά πρόσκληση από μέρους του είναι για μένα. πῶς να πῶ ; σᾶ διαταγή. *Επειτα, τήν ήμέρα που διάβασα τό άρθρο του, ό,τι εϊχα γράψει τῆ λεξη τέλος,τό καινούργιο μου ρομαντάκι, τόν «Κόκκινο Βράχο». *Εδωσα μιάν άδελφούλα, τῆ Φωτεινή Σάντη, στη Μαργαρίτα Στέφου, στη Στέλλα Βιολάντη... *Ε, όσοι γράφουν, τῆ έβρουν καλλι: τέτοια στιγμή είναι ή πιο ευδιάθετη τῆς ζωῆς μας. Δύσκολα χαλνᾶ κανείς χατήρι, — και μάλιστα ένοῦ Ψυχᾶρη...

Κ' έτσι με βλέπετε σήμερα στού «Νουμά», κι' αλλοιώτικα παρᾶ όπω; με βλέπατε ως τᾶ τώρα... να γράφω κριτική στη γλώσσα αυτῆ που εϊχα να τῆ μεταχειρισθῶ — για κριτική, — από τόν καλοθύμητο καιρό τῆς «Τέχνης». Και να μολογήσω όλη τήν αλήθεια, δε μου κακοφαίνεται καθόλου που με υποχρεώνει ή ευγένεια να μιλήσω, — άπάνω-κάτω, — τῆ γλώσσα του φύλλου που με φιλοξενεί, και περισσό-τερο, του αγαπητοῦ κι' αγαπημένου μου φίλου που με διαβάζει...

Περίεργο! Τᾶ ίδια ποῦπαθε τό δικό μου τό άρθρο από τῆ λογοκρισία τήν τούρκικη, σᾶ να τᾶπαθε και τό άρθρο του Ψυχᾶρη από μιάν αλλη λογοκρι-κία, αυτολογοκρισία ρωμαϊκή θα μπορούσε κανείς να τήν ονομάτη, κάμποσο παραξενη κι' ανεξήγητη. *Η εικόνα του Σουρῆ, ζωγραφισμένη από τόν Ψυχᾶρη, μου φαίνεται πάλι σαν άτέλειωτη. Σᾶ να μὴν ήθελε, να μὴν ήξερε, να μὴν μπορούσε, να μὴ τον σύμφερε να τῆ πῆ όλα, ό κριτικός μᾶς εϊπε μόνο τᾶ μισᾶ: Τᾶ τρατά, τᾶ ελαττώματα, τᾶ ψεγάδια, τῆς άτέλειες και τῆς άδυναμίες. Τᾶ περισσό-τερο εϊναι τωστά, ήληθινά, δίκαια, όλα στοχαστικά και λεπτοπρκατηρημένα, — μ' αυτᾶ μονάχα τους δέν κάνουν ένα Σουρῆ. *Ο Σουρῆς εϊχει κι' άλλα, πολῶ πιο σπουδαία, πολῶ πιο χαρακτηριστικά, που από τήν εικόνα του δέν πρέπει να λείπουν, σᾶ θέ-λουμε εικόνα ολάκαιρη κι' αληθινή. Εικόνα που να τῆ μοιάζῃ. Εικόνα που να τῆ βλέπουμε κι' άμέσως να λέμε: Αυτός εϊναι! όλος κι' όλος. Μάλιστα. Κ' εγώ τό παραδέχομαι πῶς εκείνος που σκύθει στού πολύτομον έργο του Σουρῆ, — στούς εϊκοσι τόμους του «Ρωμηοῦ» και τῶς εφτᾶ τῶν «Ποιημάτων», — μπορεί να πελαγῶση μέσα στην ά-

πέραντη πεζολογία. Φτάνει μόνο να διαβᾶζῃ και τό Σουρῆ με τόν ίδιον τρόπο που θα διαβᾶζε τόν Παλαμά, τόν Πορφύρα, τό Γρυπάρη και τό Μπλα-κᾶση Κ' εγώ τό παραδέχομαι πῶς ό Σουρῆς φαίνεται κυριευμένος από τήν ψύχωση τῆς ζήλο-της ρίμας. και μάλιστα πολλῆς φορῆς φοβήθηκα, — υπερβειατίζω κι' αναθεματίζω, — πῶς άνθρωπος, που μπορεί και γράφει παιζώντας στίχους, σαν αυτους που εγραψε κάποια πρωτοχρονιά για να μοιράση τούς μπουναμάδες του:

Στούς Ρωμηοῦς τούς βῶς-βοῦς
Πάντα χρόνους εκριθῶς
Και στούς ξένους τούς γκαβούς
Και μεγάλους παλαβούς
*Ένα κάτινο βοιβούς

πᾶσχει από άγιάτρετο ντελίριο ρίμεις και καταντᾶ άνικκνος να σκεφθῆ, να ιδῆ και να κάμη τίποτα παραπᾶνω από ήχους άδειανούς. Κ' εγώ τό παρα-δέχομαι πῶς ό Σουρῆς, χωρίς κανόνα, χωρίς μέτρο, χωρίς συνείδηση, ανακατεύει και τῆς δυό γλώσσες, και δέν κάνει άλλο παρᾶ να ρεζιλευῆ! και τῆ μιᾶ και τήν άλλη, που να μὴν μπορῆ πᾶ να δώση σο-βαρόν έπιχειρημα οὔτε στού Βλάχο, οὔτε στον Ψυ-χᾶρη, οὔτε καν στού Νιρβάνα «που γράφει για τῆ λέπτερη μιχτή». Κ' εγώ τό παραδέχομαι: πῶς

Η ΕΘΝΙΚΗ ΟΥΣΙΑ

Ὁμιλία ποῦ ἐγινε στὴν Ἑταιρία «Ἡ Ἐθνικὴ γλῶσσα» στὶς 23 τοῦ Γενναρίου τοῦ 1905, ἀπὸ τὸν κ. ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ.

Καθὼς γνωρίζετε, τὸ Καταστατικὸ τῆς Ἑταιρίας μας καθιερώνει, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, καὶ τὴν ὁμιλία. Σ' ἐμένα ἔπεσε ὁ κλῆρος καὶ ἡ τιμὴ πρῶτος νὰ μιλήσω ἐδῶ, καθὼς εἶμαι κι ἀπὸ τοὺς πρῶτους ἐδῶ πέρα στὰ χρόνια καὶ μπορεῖ καὶ στὸ σέβας πρὸς τὴν ἐθνικὴ μας γλῶσσα.

Σὰς φέρνω σήμερα ὅ,τι μπόρεσα. Δηλαδή τίποτε ποῦ καλὰ καλὰ θῆξιζε νὰ τὰκούσετε, γιὰ λίγο ἢ γιὰ πολὺ, ἐπίτηδες ἐδῶ φερμένοι. Θέλω μόνον νὰ σὰς ξαναθυμίσω καὶ νὰ σὰς κάμω νὰ ξαναστοχαστῆτε πράγματα ποῦ ὅλοι μας συχνὰ πυκνὰ τὰ θυμούμαστε καὶ τὰ στοχαζόμαστε. Χαίρεται πολλὲς φορές κανεὶς καὶ μόνος νὰ ἀκούῃ γιὰ κείνα ποῦ αἰσθάνεται καὶ ποῦ ἀγαπᾷ. Ἐλπίζω πὼς θὰ δώσω ἀφορμὴ καὶ σ' ἄλλους ὁπαδοὺς νὰ μιλήσουν οὐσιαστικώτερα καὶ καλῆτέρᾳ μου. Μόλις πὸ στοχάστηκα τὸ θέμα καὶ τὸ ξεδίπλωσα στὸ νοῦ μου, κάθησα καὶ τὴ γράψα, γιὰ νὰ τὸ κρατήσω, καὶ νὰ σὰς τὸ δώσω σωστότερα ἀπὸ σεβασμὸ καὶ πρὸς ἐσὰς καὶ πρὸς τὸ λόγο. Γιατὶ πρέπει κανεὶς νὰ φαίνεται, ὅσο μπορεῖ, ὅ,τι καὶ πραγματικὰ εἶναι. Ἐγὼ μιῶ γράφοντας. Δὲν ἔχω τὴν εὐκολία τῆς ρητορικῆς. Εἶναι ἀλήθεια πὼς θὰ εἴτανε ζωντανότερος γιὰ τὴν περίστασι ἕνας λόγος μιλημένος μόνον. Ἀλλὰ καθὼς ὁ λόγος ποῦ γράφουμε πρέπει νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὸ ἀπροετοίμαστο κι ἀπὸ τὸν ἐλεύθερο ἀέρα τοῦ λόγου ποῦ μιλάμε, ὅμοια κι ὁ λόγος ποῦ μιλάμε πρέπει νὰ φροντίζῃ πὼς νὰ παίρνῃ ἀπὸ τὸ ἀρμονικὸ συγκρίσιμα τοῦ λόγου ποῦ γράφουμε. Ἐπὶ τέλος πῆστε πὼς ἐρχομαι νὰ σὰς διαβάσω τὸ γράμμα κἀποῦ ξενιτεμένου φίλου.

* *

Ἐδῶ καὶ δύο χρόνια ὁ περίφημος Ἑλληνιστὴς καὶ Βυζαντινολόγος καθηγητὴς Κρουμπάχερ ρωτημένος ἀπὸ τὴ σύνταξι τῆς Revue des Etudes Grecques (*) (τὸ περιοδικὸ τῆς ἀκουσμένης Ἑταιρίας ποῦ

(1) Revue des Etudes grecques Mai — juin 1903. Κοντὰ στὸ λόγο τοῦ Κρουμπάχερ γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα θρίσκεται στὸ ἴδιο φυλλάδιο κι ὁ λόγος τοῦ καθηγητῆ κ. Χατζιδάκι, ὅμοια ρωτημένου ἀπὸ τὴ σύνταξι τῆς Revue.

μοιάζει πολλὲς φορές μὲ καθρέφτη, καὶ πὼς ὁ καθρέφτης, κι ὁ καθρῆτος κι ὁ πιστότερος, δὲν ἔχει παρὰ τὴν ἀξία τῶν καθρεφτισμένων. Κ' ἐγὼ τὸ παραδέχομαι, πὼς μόνον ἔς ἀποσπάσματα τοῦ Σουρῆ, κάπου-κάπου, μπορεῖ κανεὶς νὰ παντήσῃ τὴν ποίησι παρόμοια ποῦ τὴν κλειοῦν οἱ περίτεχνοι στίχοι ἄλλων, λιγώτερο κοσμογάπητων μὰ περισσότερο ἀριστοκρατικῶν ποιητῶν. Κ' ἐγὼ τελοςπέντων τὸ παραδέχομαι πὼς δὲ διαβάξεται ὁ Σουρῆς παρὰ ὁ «Ῥωμῆς» καί, — ὑπερθεματίζω πάλι κι ἀναθεματίζω, — πολὺ ορθοῦμαι μὲν ἔλθῃ γρήγορα καιρὸς, ποῦ νὰ μὲ διαβάξεται ἀπὸ τὰ πλήθη οὔτε ὁ «Ῥωμῆς».

Δὲν ἔχω καμμιά δυσκολία. Τέτοιο καὶ χειρότερο φαίνεται τὸ ἔργο τοῦ Σουρῆ ἔς ἐκείνους ποῦ οὐδοῦν ἐπάνω του, κλεισμένοι στὰ σοφὰ γραφεῖα τους, χωρὶς ὀρίζοντες ἄλλους ἀπὸ τοὺς τεχνικοὺς, καὶ ποῦ τὸ κοιτᾶζουν ἀπὸ κοντὰ, ἀπὸ πολὺ κοντὰ, καὶ τὸ φιλολογοῦν, καὶ τὸ ξεψαχνίζουν, ὀπλισμένοι μόνον μὲ τὸ μικροσκόπιο... Μὰ μοῦ φαίνεται πὼς ὑπάρχει κι ἄλλος τρόπος γιὰ νὰ ἐκτιμήσῃ κανεὶς ἕνα ἔργο. Ἀμα κοιτάξῃς ἀπὸ κοντὰ μιὰ ζωγραφία καὶ δὲ σπέρσει, πρὶν τὴν καταδικάσῃς, ἀν εἶσαι δίκαιος, ἀν γυρῆς ἀληθινὰ τὴν ἀλήθεια, γιὰ τραβήξῃς λίγα βήματα πίσω, γιὰ κοιτάξῃς τὴν καὶ ἀπὸ μα-

ἐργάζεται στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸ 1867 γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα) ἀποκρίθηκε στέλνοντας πρὸς τὴ Revue τὸ σοφὸ τοῦ ὑπόμνημα γιὰ τὸ «Πρόβλημα— καθὼς τὸ τιτλοφορεῖ—τῆς νέας ἐλληνικῆς γλώσσας». Στὸ ὑπόμνημα τοῦτο ποῦ δὲν εἶναι, καθὼς φαίνεται, παρὰ ἕνα σύντομο ξανάδομα τῆς πολὺκροτης μελέτης του γιὰ τὴ γλῶσσα μας ποῦ διάβασε στὴν Ἀκαδημίᾳ τοῦ Μονάχου), βρίσκουμε σημειωμένα καὶ τὰκόλουθα: «Ἡ ἀληθινὴ Renaissance, τὸ ἀληθινὸ Ξανάνθισμα τῆς Ἰταλίας καί, σὲ κάποια ὠρισμένα σημεία, καὶ ὅλων τῶν ἄλλων νεολατινικῶν ἐθνῶν, δὲν εἶναι, ἀν τὸ καλοζετᾶσθαι, ἡ μεγάλη ἐκείνη ἀλλαγὴ ποῦ γνωρίζουμε καθ'αυτὸ μὲ τὸνομα Renaissance, Ἀναγέννησι, καὶ ποῦ εἶναι τὸ ξαναγύρισμα πρὸς τὸν κλασικισμὸ καὶ πρὸς τὰ εἰδωλολατρικὰ ἰδανικὰ τῶν ἀρχαίων. Μεγαλοπρεπέστερο ἀπὸ τὸ ξανάνθισμα τοῦτο ἔλαμψε στὴν Ἱστορία, καὶ γενώτερο καὶ μὲ κερπὸς ποῦ βάσταζαν περισσότερο, φανερώθηκε τὸ ἄλλο ἐκείνο ξανάνθισμα ποῦ ἀρχισε ἀπὸ τὸ 13ο αἰῶνα μὲ τὸ δυνάμωμα καὶ μὲ τὸ πλούσιο ζετύλιγμα τῆς ἐθνικῆς γλώσσας τοῦ καθενὸς ἀπὸ τὰ νεολατινικὰ ἔθνη». Οἱ Ἕλληνες, ἀκολουθώντας τὸ λόγο του συμπεραίνει ὁ Κρουμπάχερ, στέκονται ἀκόμα (ὡς πρὸς τὴν κατάστασι τῆς γλώσσας ποῦ γράφουν, ἐνοεῖται) στὴν ἐποχὴ ποῦ εἴτανε τὰ νεολατινικὰ ἔθνη ἐδῶ καὶ ὀχτὼ αἰῶνες προτιότερα. Τὰ ἔθνη ποῦ κρατᾷ ἀκόμα δεμένη μὲ τὸ σχολαστικὸ ἀρχαϊσμὸ τῆ γλώσσα τους εἶναι οἱ Ἀραβὲς στὴν Αἴγυπτο, οἱ Ἀρμένιοι τῆς Ἀνατολῆς, οἱ Τούρκοι, οἱ Συριοὶ καὶ κάποιες φυλὲς Ἰνδιάνικες. Ἐκεῖ ποῦ σήμερα στὴν Εὐρώπη οἱ προχωρημένοι στὸν πολιτισμὸ φράγκικοι καὶ λογιῆς λαοί, καὶ ὕστερα καὶ οἱ Σλάβοι, πρῶτα οἱ Ρουσοὶ ποῦ δὲ θὰ μπορούσαν ἔτσι λαμπρῶ καὶ παγκόσμιως φήμη λογοτεχνία νὰ ἀποκτήσουν, ἀνίσως πρῶτα δὲ συντρίβαν τὰ σίδηρα τῆς ἀρχαίας νεκρωμένης γλώσσας, κι αὐτοὶ οἱ Σέρβοι, στέκουνε σὲ ψηλότερο σκαλοπατὶ στὸ νόημα τῆς γλωσσικῆς ἀλήθειας.

Τὴν τραχεῖα καὶ κάπως ὄχι πολὺ κολακαστικὴ γιὰ μὲς σύγκρισσι τοῦ σοφοῦ Γερμανοῦ, ποῦ ὅμως ἀληθινὰ μὲς ἀγαπᾷ, καί, τὸ σημαντικώτερο, καλὰ μὲς ξέρει, ἀξίζει νὰ τὴν προσεῖξουμε πρὸ πολὺ ἀπὸ τὰ ὄχι καὶ τόσο καλοστοχασμένα ἐγκώμια ποῦ μὲς πλέκουνε συχνὰ πυκνὰ διάφοροι φιλέλληνες. Τέτοια σύγκρισσι δὲν πρέπει νὰ μὲς ξαφνίσῃ· αὐτὴ ἡ νεοσύστατη Ἑταιρία μας εἶναι ἀπόδειξι πὼς ὅμοια μὲς ἀνησυχεῖ κ' ἐμὰς καὶ μὲς στενοχωρεῖ ἡ τωρινὴ μας γλωσσικὴ κατάσταση. Μήτε πρέπει νὰ μὲς λυπήσῃ

κρυά... ἀπὸ μακρύτερα... Μπορεῖ νὰ σοῦ φανῇ ἔξαφν' ἀλλοιωτικὴ!

Δὲ θὰ ξεχάσω τί πῆγα νὰ πᾶθω μιὰ φορὰ, στὴ φτωγὴ μας Ἐκθεσι, στὸ Ζάππειο. Κοντοθώρης καθὼς εἶμαι, τριγύριζα, μὲ τὰ μούτρα κολλημένα σχεδὸν στὶς εἰκόνες. Κ' ἔξαφνα θάμπωσε τὰ μάτια μου κάτι φοιχτὸ κι ἀπαίσιο, σὲ μιὰ πιάττα κορινθωμένη καὶ πλημμυρισμένη ἀκατάστατα, τρελλὰ, ἀπὸ τὰ πιὸ κτυπητὰ καὶ πρόστυχα χρώματα.

— Τ' εἶναι τοῦτο! φώναξα χωρὶς νὰ βέλω.

Μ' ἔκουσεν ἕνας κύριος, εὐγενικὸς καὶ σπλαγχνικὸς, ἀπὸ πίσω μου, μ' ἔπιασε σιγὰ-σιγὰ ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ μὲ τραβήξῃ λίγα βήματα μακρύτερα.

— Ἀπὸ δῶ νὰ ἰδῆτε! μοῦ εἶπε.

Θαῦμα! Ἡ πιάττα ἔγινε μονομιὰς εἰκόνα. Καὶ τί εἰκόνα! Πανεμόρφη τοποθεσία, μὲ τὰ ζωντανότερα, τὰ ληθινότερα ἑλληνικὰ χρώματα ποῦ εἶδα ποτέ μου! Ἄ! τί ἦταν ἐκεῖνο τὸ ἀρθρονο καταπράσινο χαρτάρι, ποῦ φύτρωνεν ἀνάμεσα στὶς κοκκινωπὲς ἡλιοφώτιστες πέτρες! Τὼ βλεπεα, καὶ μοῦ φαινότανε πὼς τ' ἀεράκι, ποῦ τῶκανε νάργουσαλεὺ καὶ νὰ κυματίζῃ, γλυκοφουσοῦσε καὶ στὸ πρόσωπό μου... Ἐ, φθάνει νὰ πῶ πὼς ἦταν ἔργο τοῦ Φωκᾶ, τοῦ μοναδικοῦ Φωκᾶ, τοῦ πρώτου ποῦ ζωγράφισεν τὴν

τέτοια σύγκρισσι. Γιατὶ δὲν εἶναι καὶ σὲ ὅλα τῆς ὀλοτέλα ταιριαστὴ. Βέβαια ἡ ἐποχὴ μας πολὺ θὰ μοιάζῃ μὲ τὴν ἐποχὴ ποῦ βρίσκουνταν τὰ νεολατινικὰ φύλα τὸ 12ο αἰῶνα, πρὶν λάβουν τέλει συνείδησι τῆς γλωσσικῆς ἀλήθειας, καὶ ποῦ τᾶσερνε δεμένα πίσω ἀπὸ τὸ ἄρμα τῆς ἡ Λατινικῆς ἀδιάφορο ἀν εἴταν ἡ κλασσικὴ, μὰ νεκρὴ λατινικὴ τοῦ Κικέρωνα, ἢ ἡ ζωντανότερη λατινικὴ τοῦ μεσαιῶνα, ποῦ, καθὼς φαίνεται, θὰ εἶχε μεγάλη ἀναλογία μὲ τὴ δικὴ μας τὴν καθαρεύουσα. Ἀνάμεσα στὰ σημεία ποῦ κάνουνε νὰ μοιάζῃ ἡ ἐποχὴ μας μὲ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, ὑπάρχουν καὶ σημάδια ποῦ τὴν κανουν ἀκριτὰ νὰ διαφέρῃ. Ὅσοι τῶρα μᾶχονται στὴν πατρίδα μας γιὰ τὸ γλωσσικὸ ξανάνθισμα, ἀγάγια, ἀγάγια καὶ δύσκολα, μὰ ὀλοένα πληθαίνοντας, ἔχουνε μιὰ καθαρὴ συνείδησι τοῦ τί θέλουν· καὶ οἱ πιὸ ἀνίδεοι μπορεῖ νὰ γνωρίζουνε γιὰ τὴ γλῶσσα φωτεινότερα πράγματα ποῦ δὲν τὰ γνωρίζαν καὶ οἱ κορυφαῖοι τῆς γλωσσικῆς ἀναγέννησης ἐδῶ κι ὀχτὼ αἰῶνες πίσω μὲσα στοὺς ξένους λαοὺς. Γιατὶ ὅσο κι ἀν πίσω μένουμε οἱ Ἕλληνες στὸ φωτισμένο μεταχειρισμα τῆς γλώσσας μας, ζοῦμε ὅμως στὸν εἰκοστὸ αἰῶνα. Κι ὁ αἰῶνας ποῦ μὲς πέρασε (ὁ αἰῶνας τοῦ Γκαίτε, τοῦ Comte, τοῦ Δαρβίνου), ὅσο κι ἀν ἐστῆθηκε μεγάλος σὲ πολλὰ καὶ σὲ λογιῆς ἀντικείμενα, εἶναι περισσότερο κι ἀπάνου ἀπ' ὅλα ὁ αἰῶνας τῆς Ἐπιστήμης· τῆς δυνάμεις ἐκείνης ποῦ ζητάει, ποῦ ψάχνει, ποῦ φιλολογοῖ, ποῦ ξεδιπλαεῖ, ποῦ ἀπλουστεύει, ποῦ πιάνει, ποῦ γνωρίζει καὶ ποῦ πλέκει στενὴ γνωριμὴ μὲ τὰ πράγματα.

Ἡ γλωσσικὴ ἐπιστήμη, ἡ ἐπιστήμη τοῦ Μάξ Μύλλερ καὶ τοῦ Οὐίτνεϋ, εἶναι μιὰ νέα ἐπιστήμη, ποῦ τὸν περασμένο αἰῶνα μόλις ἄνθισε, μὰ γιὰ νὰ θαυματουρήσῃ. Κάπου ἀπὸ τὸ φῶς ποῦ μὲς ἐργεταὶ ἀμέσως ἢ μὲ λογιῆς λογιῆς πλάγιους τρόπους ἀπὸ μιὰ τέτοια δυνάμη θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ πῇ πὼς καὶ σ' ἐμὰς ἀνάμεσα κι ὁ πιο κινεὸς φιλικανθρώπος ποῦ τὰ κρίσει νὰ μελετᾷ τὰ γλωσσικὰ ζετήματα, κι ὁ πιὸ ἀπλὸς ποιητὴς ποῦ γράφει τους στίχους του στὴ δημοτικὴ κατέχουν τὼρα τῆς ἐθνικῆς τῆς γλώσσας μιὰ ἰδέα καθαρώτερη κι ἀπὸ τὴν ἰδέα ποῦ εἴχανε, σὰ νὰ ποῦμε, στὴν Ἰταλία γιὰ τὴν ἐθνικὴ τους γλῶσσα κ' ἐκείναι ἀκόμα ποῦ ὑπέρχε τὴν πρωτοφύλισμα. Ὁ Δάντης δηλονότι ὁ Πετράρχης, ὁ Βοκακκίος. Μὰς λένε πὼς ὁ Δάντης λογαριάζε γιὰ τὴ δόξα του περισσότερο στὰ λατινικὰ γραμμένα ἔργα τοῦ Πετράρχης τὴν ἀθανασία του τὴ βάζει στὴν «Ἀρσική», στὸ λατι-

ἐλληνικὴ φῶσι, τοῦ Καρκαβίτου τῆς ζωγραφικῆς μας!

Μι' ἄλλη φορὰ, στὴ Ζάκυνθο, στὸ παλάτι τοῦ κόντε-Ρώμα, κοίταξα—πάλι ἀπὸ κοντὰ,—μιὰν εἰκονίτσα. Παρουσίαζε τὸ κεφάλι μιᾶς γυναικὸς μὲ τὴ σκουφέτα τῆς. Καλλότερη ζωγραφικὴ, ἐκφραστικὸ πρόσωπο, μὰ ὄχι μεγάλᾳ πιάττα. Δὲν ἦσαν καὶ τόσο ἐνθουσιασμένοι, — ὅταν ὁ κἀλὸς μου φίλος, ὁ μακαρίτης Ἰζωρτζάκης Ρώμας, μοῦ εἶπε: «μὰ δὲ βλέπετε τίποτα... θέλει πιὸ κοντὰ» καὶ συγκαιρα μούβαλε στὸ χέρι ἕνα φακὸ

Ἐξῆφνα, ἡ γυναικὴ μεγάλωσε στὸ φυσικὸ καὶ ζωντανέψε. Τί ἀριστοτέχνημα! Ἐβλεπετε τὴν καθὲ φλεβίτσα, τὸν καθὲ πόρο τοῦ γερικοῦ πεπαιοῦ, τὴν καθὲ ζαρωματιά, τὴν καθὲ τριχίτσα, ἀκόμα καὶ τὸ νουῦδι. Δὲν ἦταν πιὰ χροῖα σὲ πανί. Ἦταν κρέας ἀληθινὸ. Κι στὰ μάτια ποῦ μὲ κοιτάζαν ὀλοζώνταν, ἐβλεπα νὰ τρεμοβόνη τὸ φῶς μὲς ψυχῆς γλυκειᾶς, πολυδοκασμένης, μὰ γεμάτης ἀγάπῃ καὶ καλοσύνη...

Καὶ στὴν τέχνη τοῦ λόγου, εἶναι ἔργα ποῦ μοιάζουν μὲ τὸν πίνακα ἐκεῖνο τοῦ Φωκᾶ εἶναι ἄλλα ποῦ μοιάζουν μὲ τὴ μικρογραφία τοῦ κόντε-

νικό έπος του και στις λατινικά γραμμένες επιστολές του. Το Βοκκάκινο θα τότε ξάφνιζε όποιος θα τούλεγε πώς τó όνομά του θα ζούσε από τις ιστορίες του «Δεκαήμερου» κι όχι από τά σπουδαία λατινικά του συγγράμματα*).

Τέτοια τυφή πίστη προς τή σπουδαιότητα και προς τή ζωή τής αρχαϊκής γλώσσας δέν τήν έχει σήμερα σ' έμάς έδώ κανένας δημοτικιστής, μήτε οί άπλοι, σάν έμάς, στρατιώτες τής ιδέας, πολύ περισσότερο όσοι στέκονται στην πρώτη γραμμή. Και τó φως αυτό τó χρωστάμε στη μεγάλη θεωρητική εργασία για τή γλώσσα, στο έπιστημονικό ψάξιμο και στο σκάλισμα πού έγινε άπάνω στο ζήτημα τούτο, παράπλευρα μέ τή δημιουργική προσπάθεια για τήν ανάπτυξη τής γλώσσας μας και στο λόγο πού γράφουμε, από λογοτέχνες μαζί κ' έπιστήμονες. Όλων ή εργασία—άκόμενη και ή άπλή έδωλη άγάπη προς τήν ιδέα—άξίζει και θα λογαριαστώ. Και για τούτο ό Κρουμπάχερ, όνομάζοντας τόν άγώνα πού έρχισε από τόν Ψυχάρη για τή γλωσσική αναγέννηση (άλληθινά λυτρωτικό), τόσο τιμητικά μίλησε για όλους άξεχώριστα, πού δουλεύουνε καθέννας όπως και όσο μπορεί και ξέρει, για τó ξαναχτίσιμο τού γλωσσικού πλάτυ, και γι αυτό τους κήρυξε όλους άξεχώριστα άξιους τής εθνικής ευγνωμοσύνης. Όπως και άλλοι μιλήσανε, μιλώντας και ό Κρουμπάχερ στο ύπόμνημα τούτο για τó γλωσσολογικό έργο τού Δάντη, στην Ιταλία και τού Λούθηρου στη Γερμανία, σωστά παραστάινει πώς λίγο λίγο ξεδιπλώνονταν και στερεώνονταν αυτό μέ μεγάλη εργασία, χρόνια προτού φανούν οί δύο τους, και χρόνια άφου φανήκανε. Κ' έξακολουθεί : «Δέν πρέπει να περιμένουμε να πηδήση ό νεοέλληνας γλωσσικός Λούθηρος σάν τήν Άθηνά από τó κεφάλι τού Διός.» Αν τά στοιχειά πού χρειάζονται για να μορφωθή τέτοιος άνθρωπος κοιμούνται στα βαθιά τής ανθρώπινης ύλης πού κάνει τόν τωρινό Έλληνισμό, τά στοιχειά αυτά θάνηθολήσουνε και θά καρποφορήσουν τόσο εύκολότερα όσο από προτήτερα καλλιεργηθή ή ύλη αυτή μέ τους κόπους και μέ τήν αυταπαρνήση τής φτωχής άργαίας. Γι' αυτό καλά θά είταν, όλοι εκείνοι πού μέσα στο νού τους μόρφωσαν τήν πεποίθηση πώς χρειάζεται να ξαναχρηθμιστώ ή λληνική γλώσσα πού γράφουμε να δουλέψουν όμοια και στην πράξη για τó ξαναχρηθμισμα αυτό τής γλώσσας όπως ό καθέννας μπορεί, είτε γράφοντας με-

λέτες άπάνω στη γλώσσα, είτε βοηθώντας τά έργα-να τής δημοτικής γλώσσας, είτε κάνοντας για τή γλώσσα «une propagande verbale» προφορική προπαγάνδα. Κάθε όβολός πού φέρνεται για τήν ιδέα τούτη μπορεί να δώση άργότερα πλούσια κέρδη στο έθνος.» Άπάνω στη φροντίδ' αυτή, αν ήρθε, και ή όχι, και πότε και πώς θάρθη ό μεσσίας αυτός Δάντης κι ό προφήτης αυτός Λούθηρος; φροντίδα πού από τή μια μεριά είναι μια φροντίδα τού κάκου και περιττή, κι από τήν άλλη τή μεριά δίνει άφορμή σε άξιοσπούδαστους στοχασμούς, θά μπορούσε κανείς να παρατήρηση μερικά πράγματα: μά δέν είναι σήμερα περίσταση, μήτε κ' έχουμε καιρό στα χέρια μας για τούτο. (1) Εκείνο πού σήμερα μάς γνοιάζει να τó στοχαστούμε άμέσως είναι οί τρόποι πού μάς βάζει στο νού ό Κρουμπάχερ για τó δουλεμα τής γλωσσικής ιδέας. Ίδου ότι έναν από τους τρόπους τής δουλειάς αυτής, τόν άπλούστερο, μά και τόν όχι λιγώτερο σημαντικό, έρχεται: ίσα ίσα για να βάλω σ' ένεργεια, πρώτ' άπ' όλα, ή Έταιρία μας: ή όπως θάθελα πιο έγκάρδια να τήν όνομάζαμε, ή Συντροφιά μας. Η Συντροφιά μας φέρνει τó ζήτημα σε τόπο άδούλευτο ακόμα και παρθένο: κι όσο κι αν είναι νεογέννητη και σε πολλά πρωταρχικά ακόμα, και μόνο ό πλατύς δρόμος κι ό βαθύς πού ξανοίγει μπροστά της άνοιχτός, μπορεί να τής ζυπήση κάποιο άνατρίχιασμα ήρμής και να φουξίξη μέτς δύναμης πνοή στα πόδια της για τά μεγάλα τά τρεξίματα. Μιά έταιρία σάν τή δική μας έχει πολλά να κάμη κι άπ' όσα λέει κι άπ' όσα δέ λέει τó καταστατικό μας: φτάνει να θέλη να δουλέψη. Όμως από τους τρεις τρόπους πού μάς άπλώνει μπροστά μας ό Κρουμπάχερ, τόν ένα, τó γράψιμο γλωσσικών μελετών, μπορεί βέβαια να τόν κυνηγήση κι αυτόν ή Συντροφιά μας: μά δέν είναι τούτο κύριος κι άποκλειστικός σκοπός της: και χωρίς συνεταιρισμούς, ή ελεύτερη βουλή τού άτομου τó ξέρουμε πώς δουλέψει και πώς δουλεύει κάρπιμα όλοένα μελετώντας τή γλώσσα και διαλαλώντας τó δικίο της. Ό δεύτερος τρόπος, ή βοήθεια προς τά έργα τής δημοτικής γλώσσας, προς τó βιβλίο, προς τήν έφημερίδα, προς όλες τις μορφές πού ντύνεται ό λόγος τής γλωσσικής άλήθειας, είναι πολύ περισσότερο έν' από τά καθαυτό χρέη τής συντροφιάς μας. Ποιός δέ βλέπει πώς (έξω από τρία τέσσερα λαμπρά στο είδος τους έργα πού τά χρωστάμε

κι αυτά σε όπαδούς τής Έταιρίας) σχεδόν όλότελα μάς λείπει τó σωστό για τήν άνατροφή τού λαού βιβλίο, τó λαϊκό βιβλίο, και στην ουσία και στην μορφή, πού άκοπα να καταλαβαίνη τή γλώσσα του κι ό πιο γραμματισμένος νους κ' εκείνος πού να συλλαβίξη μόνο ξέρει; Μά για να λάβη σάρκα ή συστηματική έκδοση τέτοιων βιβλίων, χρειάζεται πρώτα και μέ καιρό και μέ τρόπο να συλλαβη και να στερεώση μια Έταιρία κάποια ήθική και κάποια υλική μαζί δύναμη. Έπειτα και τó βιβλίο, κι ακόμα εύκολότερα, ή έφημερίδα, μπορεί να τραβήξουν αρκετά καλά τó δρόμο τους και χωρίς τήν Έταιρία. Όμως κανείς δέ θα μπορούσε να μήν παραδεχτώ πώς ό τρίτος τρόπος τής εργασίας για τής εθνικής γλώσσας τήν προκοπή, ό προσηλυτισμός μέ τόν προφορικό λόγο, δέν είναι ένας από τους πρώτους προορισμούς τής Έταιρίας μας, δέν είναι τó πρόγραμμα πού τής φωνάζει πώς από κείνη στέκεται πρό παντός να τού δώση σάρκα, δέν είναι σκοπός άνάμεσα στους πιο γενναίους και πιο σπουδαίους, ξεχωριστά σπουδαίος και γενναίος. Τó δασκάλειμα για τή μεγάλη γλωσσική ιδέα, τó φωτεινό δείξιμο και τó άνύψωμα μέτς έθνοσώστρας άλήθειας, πολύτροπα σκοτιδιασμένης και καταφρονεμένης, ή Έταιρία μας τó άπαιτεί και τó προσμένει από τους όπαδούς της όλους: όχι κανένα δασκάλειμα σοφό ακαδημαϊκό, όχι καμιά κατήχηση δογματική από άμβωνος, όχι δημηγορίες ρητόρων από βήματα συλλαλητηρίων: μπορεί, δέ λέω, στην άνάγκη να βρεθούνε χρήσιμα κι αυτά τά μέσα: μά έγω έννοώ έδώ τά δασκαλέματα εκείνα τά τόσο παρήμερα και τόσο ήσυχα, όσο και ουσιαστικά και άποτελεσματικά, σάν τά ποτιστικά νερά πού κάνουνε τή δουλειά τους άθώρητα. Έννοώ τόν προσηλυτισμό (δηλαδή τήν ένεργεια για τήν αναγνώριση μέτς άπολυτρωτικής άλήθειας) στην καθημερινή ζωή, μέ τή συνηθισμένη κουθέντα, μέσα σε κάθε είδος όμιλίας, σοβαρής ή περιχαρής, σε κάθε τόπο, σε κάθε περίσταση: από τού καφερείου τήν άτμοσφαιρα ως τή σάλα τήν άρχοντική: τó φώτισμα τού πλησίον, είτε πατέρα, είτε γυναίκα, είτε παιδί, είτε φίλος, είτε συγγενής, είτε ξένος, σής άγοράς τó βούισμα, στού πανηγυριού τή χαρά, στού σπιτιού τή σκέπη. Τήν εργασία εκείνη πού τότε μόνο δείχνει όλη της τή δύναμη και φτάνει σε άποτελεσμα γοργότερα κάθε πού γίνεται από συντροφιάς και κάθε πού κρίνει έδώ κ' εκεί τάχυντα της βαθιά μέσα σε συντροφικούς κύκλους. «Μά τίποτε δέν ύπάρχει (ταϊριάζει έδώ να θυμηθούμε τά λόγια τού

(1) I. Texte. Etudes de litterature europeenne 1898. Πολυλξ «Η φιλολογική μας γλώσσα» 1902.

(1) Κ. Παλαμά. «Γράμματα» 1904. Στην πρόλογο.

Ρώμα. Πήρε τó μικροσκοπίο για να θαυμάσχη τά συνέττα τού Γρυπάρη: μ' άποτραβήξου λίγα βήματα, ξεμάκρυνε, για να καταλάβης τó έργο τού Σουρή. Έδώ είναι όγκος, γίγαντας, βουνό!

Άμα σταθής στη θέση πού πρέπει, τότε, κάθε παρατήρηση πούκαμες, κάθε συμπέρασμα πούβγαλεις σκυφτός, θά ιδής πώς όρθιος και μακρυσμένος θά τά ξεχάσης. Κι άλλα πράγματα θά παρατηρήσης, και θα βγάλης άλλα συμπεράσματα, διαφορετικά.

Και ίσα-ίσα αυτό είναι τó μόνο πού δέν έκαμεν ό Ψυχάρης. Για να κρίνη τó Σουρή, έσκυψε πολύ. Έτσι είδε στο στιχο τού άνεμελιά δημοσιογραφική, ρίμες πλούσιες κι άνώρητες, γλωσσικό άνακάτωμα, πρόστυχο γέλιο, δουλικό καθρέφτισμα τού όχλου, και κάπου-κάπου καμιά ποιητική εικόνούλα, χαμένη στον ωκεανό τής πεζής φλυαρίας.

Νά πω τήν άλήθεια, μου φαίνεται ακόμα πώς ό Ψυχάρης δέν είχε μπροστά του κι έλάκερο τó έργο τού Σουρή. Από τó «Ρωμικό» λόγου χάρη, δέ θά ξέρη παρ' λίγα σόρπια φύλλα. Και δυστυχώς για τόν Ψυχάρη, περισσότερο από κάθε μετάρραση τού Άριστοφάνη και άπό κάθε Φασουλή Φιλόσοφο, τó Σουρή μάς τόν δείχνει ό «Ρωμικός». Άπό τους είκουσι τόμους του, έγω πού μιλω, πρέπει να διάβασα τουλάχιστο τους δεκαπέντε, φύλλο μέ φύλλο,

άπό Σάββατο σε Σάββατο. Άν διαβίξω μόνο τά χωριστά τυπωμένα αίσιήματα, δέ θά μπορούσα να πω πώς ξέρω Σουρή. Μά και τó σόμα τού Γιωμού: δάλαισρο να τó είχεν ή Ψυχάρης, μου φαίνεται πω, δύσκολα θα κατόρθωνε να τó διαβάση, και πάλι λίγα θα τούλεγε τέτοιο διάβασμα. Μικρυσμένος από τή ζωή μας, κλεισμένος στο γραφείο του, μέ τó τσιμπιδι του και μέ τó φακό του, δέ θά μπορούσε πάλι να ιδή, παρ' γλωσσικόν άνακάτωμα και δημοσιογραφικήν άνεμελιά. Θά τού ξέφευγε τó κυριώτερο: Τó πνεύμα. Για να ιδούμε!

Όποιος καλοδιάβασε κι έρθοκόιταξε τó έργο τού Σουρή, θά είδε πώς ποιητικές: εικόνες, σάν εκείνες, κι ακόμα καλλίτερες, πού μάς παρουσίασε στο άρθρο τού ό Ψυχάρης, άπαντιούνται συχνά, και πολύ συχνότερα άπ' ότο θέλησε να μάς κάμη να πιστέψουμε ό κριτικός. Άπό τους είκουσι τόμους-τόμους, θά μπορούσε κανείς, με τήν άλήθεια, να ξεδιαλέξη και να σχηματίση έναν τόμο πολύ χοντρό με ποιητικά άποσπάσματα. Κάποτε ό κριτικώτατος Μητσάκης μου έλεγε: «Μέσα στη σάτυρα τού Σουρή ύπάρχει τόση ποίηση σπαρμένη, πού δέ θά τήν εύρης να στηψης και να ξεζουμίσης όλους μαζί τους άλλους ποιητάδες μας.» Μπορεί να ήταν υπερβολικό. Όμως χωρίς υπερβολή, ό τόμος τών ποιητι-

κών άποσπασμάτων τού Σουρή, μπορούσε να κάμη ή άλλον έναν ποιητή, όπως θά τόν ήθελεν ό Ψυχάρης: πού να τόν ξετάξη άζημίωτα μέ τόν μικροσκοπίο, και τó γλωσσολογικό του ακόμα. Άς είναι! Αυτό τόν τόμο—και τόν ποιητή—σας τόν χαρίζω. Δέ μου χρειάζεται έμένα Έγω «πλέκω στεφάνια τού Ρωμού». Νά, αυτός είναι ό άλλος ποιητής. Ποιητής πολύ, πάρα πολύ, μά ότο λίγοι μπορούν να φαντασθούν, σημαντικώτερος, άληθινότερος, μεγαλητέρος από τις ποιητικές εύμορφίες πού μπορεί να ξεψαχνίση ό ραχός τού Ψυχάρη. Ποιητής άνώτερος από μέτρα, από ρυθμούς, από μουσικές, από τεχνάσματα, από συνίξεις και από χασμωδίες άρημένες έπίτηδες... Τις προάλλες ή «Άκρόπολις» σά να θορυβήθηκε μέ τó άρθρο τού Ψυχάρη, ρωτούσε: Και ποιός είπε πώς ό Σουρής είναι ποιητής; Ό Σουρής δέν είναι παρ' έμμετρος σατυρικός δημοσιογράφος. —Όχι! ή Σουρής είναι σατυρικός ποιητής. Και δέν είναι τίποτε άλλο, παρ' σατυρικός ποιητής.* Και ίσα ίσα εκεί φαίνεται μεγαλητέρος,

(*) Κι αυτό μου φαίνεται πολύ χαρακτηριστικό. Ό Σουρής είναι μόνο ποιητής. Ούτε δάσκαλος γίνηκε ποτέ, ούτε θέση γύρεψε, ούτε άλλη δουλειά κυνήγησε. Μπορεί να πω πώς δέν είναι ούτε έκδοτης, ούτε οικονομείαρχος, ούτε

μεγαλότεχνου ανατόμου τῆς «Ζωῆς καὶ Ἀγάπης στὴ μοναξιά») ποῦ νὰ ξεπερνᾷ στὴ δύναμη τῆ συντροφιά! (1) » Πρέπει στὸ λαμπαδοφόρο ἀγῶνα τῆς εὐεργετικῆς ἀλήθειας ἢ λαμπάδα νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἐνὸς πεζοδρόμου ἀγωνιστῆ στὸ χέρι τοῦ ἄλλου, γιὰ νὰ γίνεται σωστός καὶ νάχη ἀποτέλεσμα ὁ ἀγῶνας. Εἶναι στιγμὲς ποῦ αἰσθάνεται κανεὶς ὅλη τὴν περηφάνεια τῆς μοναξιάς του, ὅλη τὴν ἀσύγκριτη ἀξία τοῦ ἐγῶ. Ὅμως εἶναι καὶ στιγμὲς ποῦ αὐτὸ ἴσα ἴσα τὸ ἐγῶ μας τὸ μεστωμένο καὶ τὸ μορφωμένο περισσότερο ἀπὸ ἄλλα ἐγῶ, πέφτει εἰς θλίψη γιὰ τὸ βρῖσκειτ' ἐξαφνα μοναχικό, ἐκεῖ ποῦ ὀχθελε περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ νὰ καταλάβῃ πῶς πολλαπλασιάζεται στὶς γνώμες τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ πῶς ξαναδίνεται σὰν ἀπὸ χίλιους ἀντίλαλους, δυναμωμένο καὶ δυσκολοσύνητο, γιὰ τ' εἶν' ἀδελφικὰ συμπλεγμένο μὲ τὴ σκέψη καὶ μὲ τὴ θέληση καὶ ἄλλων ἐγῶ. Πόσες φορὲς λυπήθηκα καὶ πόσες φορὲς θύμωσα καὶ πόσες φορὲς μετάνιωσα γρικώντας σοφοὺς καὶ ἀξιότιμους ἀνθρώπους νὰ μιλοῦν γιὰ τὸ γλωσσικό μας τὸ ζήτημα μὲ τρόπο ἢ ὀλίγε ἀξίος θρήνητο ἢ παράξενα μισὸ καὶ ἀφιλοσόφητο. Καὶ εἶδα πῶς καὶ ἐκεῖνοι ποῦ ἀναγνωρίζουν μερικὲς ἀλήθειες δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ μετρήσουν ὅλες τὶς λογικὲς συνέπειες τῆς ἀλήθειας ποῦ ἀναγνωρίζουν. Καὶ κατάλαβα πῶς ἄλλοι δὲν ἔχουν τὴν παραμικρὴν ἰδέαν γιὰ τὴν πρόδο μερικῶν ζητημάτων καὶ μιλῶν γι' αὐτὰ σὰ νὰ εἰσέλθουν τὰ ζητήματα στὴ βρεφικὴ τους ἐποχὴ ἀκόμα, ἐκεῖ ποῦ τῆρησαν γιὰ νὰ μὴ τὰ ξαναπροσέξουν. Πόσες φορὲς ἄκουσα καὶ κυρίες καθὼς πρέπει νὰ νὰ φέρουν ἐκείνους ποῦ θαυμάζουμε καὶ ποῦ ἴσως εἴναι πρῶτοστάτες καὶ σὰν πρῶτοστάτες τῆ ἰδέας, ὄχι μὲ δειλίασμα μονάχα, ὄχι μὲ ἐπιφύλαξιν ὄχι μὲ ἀπορία, ἀλλὰ μὲ τρόπο καταφρονετικώτατο καὶ, καθ'αυτὸ πρόστυχο. Πόσες φορὲς αἰσθάνθηκα μέσα σὲ φιλικούς κύκλους τὴ μοναξιά μου καὶ ὠργίσθηκα στὸ τέλος μὲ τὸν ἐαυτό μου ποῦ δὲν εὑρίσκει τὴ δύναμη τὴν ὥρα ἐκείνη νὰ σταθῇ ὅσο ἔπρεπε ψυχρὸς καὶ γαληνὸς γιὰ νὰ δώσῃ ἕνα μαθηματὸν τοῖς ἀδικούς, μήτε ποῦ τοῦ εἶπανε βολετὸ τὴν ὥρα ἐκείνη νὰ συγκεντρώσῃ δεξιά καὶ γερὰ τὰ ἐπιχειρήματα ποῦ θὰ προσξενούσαν ἴσως κάποια ἐντύπωση τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀντιθετοῖς καὶ ποῦ ἴσως θὰ ξυπνοῦσαν καὶ τὴ σκέψιν

(1) Ἐδῶ καλῆτερα θάστανε νὰ μνημονόψουμε τὸ ἄρθρον τοῦ Ψυχάρη σὶν πεσομένο «Νουμᾶ» (23 Γενάρη), ἄλλη θινὸ εὐαγγέλιον τῆς ἰδέας.

που οἱ ἄλλοι, ἂν τύχη νὰ κραιβῶν, δείχνονται μικρότεροι : στὴ δημοσιογραφία. *)

Ὅποιος πάλι ξέρει τὸν τρόπο ποῦ στιχουργεῖ ὁ Σουρῆς, ὅποιος ξέρει μὲ πόσῃν ἀβίαστην εὐκολίαν ξεχύνει τελειοὺς τοῖς στίχους του, ὅποιος ξέρει πῶς ποτε σχεδὸν δὲν εὐδίνει καὶ δὲν διορθῶναι στὰ χειρόγραφα του, — αὐτὸς δὲν ἔχει δίκιον νὰ φοβηθῇ τὴν καταστρεπτικὴν τυραννίαν τῆς κρίμας. Ἡ ἀπίστευτὴ εὐκολία τοῦ Σουρῆ εἶναι ἀποτέλεσμα μακρινῆς συνήθειας. ποῦ ἔχει πόσῃν ἐπίδραση στὴ διανοητικὴν ἐργασία, στὴν πνευματικὴ διαύγεια, ὅσο καὶ ἡ συνήθεια ποῦ ἔχουν μερικοὶ, σὰ μιλοῦν καὶ σὰ συλλογιούνται, νὰ παιζοῦν ἐξαφνα μὲ τὸ μουςτάκι τους ἢ μὲ τὰ κουμπιά τους. Τὸ δύσκολον, τὸ ἐπιτηδευμένο, τὸ ἀντιτεχνικό, τὸ βλαβερὸν γιὰ τὴν ἐμπνευσιν, γιὰ τὴ σκέψιν, θὰ ἦταν σήμερον γιὰ τὸ Σουρῆ νὰ τὸν

νοικοκῆρας. Γιὰ τὴν ἐφημερίδα, γιὰ τὸ σπίτι, γιὰ τὰ παιδιὰ φροντίζει ἢ γυναικίαν του. Καὶ ὁ Σουρῆς εἶναι τὸ μεγαλύτερό της παιδί.

(*) Ἐκεῖνοι ποῦ λένε πῶς μόνον ἔξω ἀπὸ τὸ «Ρωμῆ» ὁ Σουρῆς φαίνεται λιγὰκι ποιητῆς, γιὰ τὶς εἰκονοῦλες ποῦ μᾶς δείχνει καὶ ὁ Ψυχάρης, μοῦ κάνουν τὴν ἴδιαν ἐντύπωση σὰ νὰ μούλεγαν πῶς ὁ Ἀριστοφάνης εἶναι κατὰ γιὰ τὰ λυρικά κομμάτια ποῦ βρῖσκονται σπαρμένα στὶς κωμῳδίας του!

στοὺς ἀστόχαστους. Μὰ πόσο διαφορετικὰ τραβᾶνε τὰ πράγματα ἀνίσως τύχη νάχη ἀγάντια μου ἕνα ἢ δύο ἀνθρώπους ποῦ σὰν καὶ ἐμὲ νὰ βλέπουνε τὰ πράγματα, ποῦ νάντικρίζουνε δεξιότερ' ἀπὸ μὲνα τοὺς ἐναντίους, ποῦ νὰ συμπληρῶνουν ὅ,τι μοῦ λείπει, ἢ ποῦ νὰ τοὺς δίνω ὅ,τι δὲν ἔχουν. Πόσο, μὲ τὸ ἔργον αὐτὸ τὸ συντροφικό ποῦ ὠνειρευόμαστε, μὲ τὴν ἀθρόβη καὶ ἰδιαίτερη προφορικὴ συζήτηση, ἔξω ἀπὸ τὸ βιβλίον καὶ ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα καὶ παράπλευρα μὲ κείνα, λιγοστεύουνε γοργότερα οἱ ἀφώτιστες ἢ μισοφωτισμένες ἀντιλογίαι, φέρνεται κάποιο σέβας πρὸς τὶς ἰδέαι καὶ πρὸς τὰ πρόσωπα ποῦ ἀντιπροσωπεύουν τὶς ἰδέαι, τὸ φῶς γίνεται πῶς ἄκοπα ζέστη, τὸ ἴδιον τὸ βιβλίον καὶ ἡ ἐφημερίδα προσέχονται περισσότερο καὶ βρῖσκουν πῶς ἀνεμπόδιστα τὸ δρόμον τους, ὀργώνεται μίαν ὥραν ἀρχήτερα ἢ γῆ γιὰ τὰ λουλούδια καὶ γιὰ τοὺς καρπούς ποῦ λαχταροῦντας καρτεροῦμε.

(Στάλλο φύλλον τελειώνει)

ΑΠΟ ΤΟ «ΦΑΟΥΣΤ»,

ΦΑΟΥΣΤ καὶ ΒΑΓΝΕΡ

Ὁ Βάγνερ μπαίνει φορῶντας ῥόμπα καὶ νυχτικό σκοῦφο· κρατεῖ λύχνον σὶν χέρι. Ὁ Φάουστ γυρίζει τὸ πρόσωπον μὲ δυσαρέσκεια.

ΒΑΓΝΕΡ

Μὲ συμπιᾶτε! Ἀπαγγέλατε, θαρῶν βέβαια κάποια τραγωδία ἑλληνική; Ἀπὸ τὴν τέχνην αὐτὴν κατ' ἤθελα νὰ ὠφεληθῶ, γιὰ ἔχει τώρα πέραση πολλή. Ἐνας θεατῶνος, ἴκουσα συχνὰ, μποροῦσε, λένε, νὰ διδάξῃ καὶ παπᾶ.

ΦΑΟΥΣΤ

Ναί, ἂν εἶναι θεατῶνος καὶ ὁ παπᾶς, καθὼς πολλὰς φορὰς τυχαίνει.

ΒΑΓΝΕΡ

Ἄχ! Ὅταν μένη σὶν μουσεῖον του κανεὶς κλειστός καὶ μόλις μιά γιορτὴ σὶν κόσμον βγαίνει, μακροῦθε, μὲ τὸ κνάλιν νὰ τὸν ἀνικροῦσῃ, μὲ τὴν πειθῶν πῶς θὰ τὸν κυβερνήσῃ;

ΦΑΟΥΣΤ

Ἄν δὲν τὸ αἰσθάνεστε, δὲ θὰ τὸ φτιάσῃτε αὐτὸ, ἀπ' τὴν ψυχὴν σας μέσα ἂν δὲ πηράξῃ καὶ ἂν τὶς καρδιὰς ὑποίων ἀνοῦν δὲν τὶς ἀδράξῃ

μὲ θέλητρο βαθὺ καὶ δυνατό.

Καθῆστε σὲς κολλᾶτε, μαγευεῦτε ἀπὸ τῶν ἄλλων τ' ἀποφάγια ἕνα φαγὶ καὶ τὸ σωρὸ τῆ στάχτην σας σκαλεύετε μιά φλόγα κακορρίζουσα ἀπὸ καὶ νὰ βγῆ! Θὰ σὰς θαυμάσουνε μαῖμοῦδες καὶ παιδιὰ, ἂν εἶν' αὐτὴ ἡ ἐπιθυμία σας· μὰ δὲ θαυροῦτε δρόμον σὲ καμμιὰ καρδιά, ὁ λόγος ἂν δὲ βγαίη ἀπ' τὴν καρδιά σας.

ΒΑΓΝΕΡ

Ἡ ἀπαγγελία κάνει τὸ ῥήτορα· σ' αὐτὸ τὸ αἰσθάνομαι πῶς μένω πίσω ἐγῶ.

ΦΑΟΥΣΤ

Ἐντιμὸ κέρδος πρέπει νὰ ζητᾶς! Μὴν εἶσαι ἀερολόγος φαφλατᾶς! Τὸ λογικὸν καὶ ἡ κοίση ἢ ὀρθὴ τέχνη δὲ θέλουν νὰ δειχτοῦν πολλή· καὶ ἂν σοβαρὰ κάτι ἔχετε νὰ πῆτε, Ποιὰ ἀνάγκη λέξεις νὰ γυροῦτε νὰ βοῆτε; Ὡ ναί, οἱ γυαλιστεροὶ σας λόγοι, ποῦ στολίδια τοὺς πλέετε στῆς ἀνθρωπότητος τὰ στολίδια, σὰν τοῦ ἡμιόπουρου τ' ἀγέρι εἶν' ἄχαρα ποῦ ψιθυρίζει μὲς τὰ φύλλα τὰ ἔξω!

ΒΑΓΝΕΡ

Βραχὺς ὁ βίος, ἢ δὲ τέχνη μακρὰ· ἄχ θεέ μου! ἐκεῖ ποῦ προσηλώνομαι βαθυὰ στὰ κριτικὰ τὰ μελετήματά μου, νὰ χάσω πάω συχνὰ τὰ λογικά μου. Τὶ δύσκολον κανένας ποῦ ἀποχτᾶ τὰ μέσα ποῦ τὸν ἀνεβάζουν σὶς πηγές! Καὶ πρὶν σὶν δρόμον φτάσῃ τὰ τὸν βρῖσκει ὁ θάνατος πολλὰς φορὰς.

ΦΑΟΥΣΤ

Εἶναι ἡ ἱερὴ πηγὴ ἢ περὶ γαμηνή ὅπου γιὰ πάντα ξεδιπλᾷ κανεὶς; Ἄχ τὴ δόξα ἢ ποτὲ σὸν δὲ θὰ βοῆς. ἂν δὲ σταλάξῃ ἀπὸ τὴν ἴδιαν σου ψυχὴν.

ΒΑΓΝΕΡ

Μὲ συμπιᾶτε! Μία μεγάλ' εἶναι ἡδοιχὴ σὶν πνεῦμα τῶν καιρῶν κανεὶς νὰ μπαίη, νὰ βλέπῃ ἕνας σοφὸς πῶς ἀνέπονται μιά μέρα καὶ πῶς πῶς πέρα εἶμασι' ἐμεῖς φρασμένοι.

ΦΑΟΥΣΤ

Ὡ ναί, ὡς τὰντέρια καὶ πῶς πέρα! Γιὰ μᾶς, φίλε μου, οἱ χρόν' οἱ περυσμένοι

βάλῃς νὰ σοῦ γράψῃ, στίχους χωρὶς πλούσιες ρίμες, μὲ σκόπιμες χασμῳδίας ἢ μὲ συνίζητες ἀπανωτές.

Καὶ τελοσπάντων, ὅποιος ξέρει νὰ κοιτάξῃ ἀπὸ τὸ σημεῖον ποῦ πρέπει τὸ ἔργον τοῦ Σουρῆ, θὰ ἴδῃ πῶς ὁ ποιητῆς τοῦ «Ρωμῆ» δὲν εἶναι αὐτὸς καθρέφτης, — παρὰ κρατεῖ καθρέφτη. Μικρὴ, μὰ καὶ μεγάλῃ, στοχάζομαι, διαφορὰ! Ὁ Σουρῆς κρατεῖ τὸ μαγικὸν τοῦ καθρέφτη. Ἐρεῖ κατὰ ποῦ πρέπει νὰ τὸν στρέψῃ, ξέρει τί νὰ καθρεφτίσῃ ἑς αὐτόν, καὶ προπάντων ξέρει μὲ τί τρόπο νὰ τὸν δείξῃ. Εἶναι ἐκεῖ, τὸν αἰσθάνεσαι, τὸν φαντάζεσαι, τὸν βλέπεις, μὲ τὴ φυσιογνωμίαν του, μὲ τὸ ἐγῶ του, μὲ τὴν ψυχὴν του, μὲ τὸ μορφασμό του. Καὶ ὁ μορφασμός του ποτε εἶναι χαμόγελο μικρὸ, ποτε εἶναι δοντοτρίξιμον θυμοῦ, ποτε εἶναι σπασμὸς πόνου, ποτ' ἐκφράζει τὴν ἀηδία καὶ ποτε φανεροῦναι τὴν ἀπελπισία.

Ἄν ἀρχίζῃ τὰ παραδείγματα, δὲν θὰ τελειῶναι ποτέ. Μὰ θὰ φέρω μονάχα ἕνα, ἀπὸ κάποιο βιβλιαράκι ποῦ στοιχηματίζω πῶς δὲν τὸ ξέρει ὁ Ψυχάρης. Εἶνε τὸ ἔκτακτον παράρτημα, ποῦ ἐβγαλεν ὁ «Ρωμῆ» μιά φορὰ καὶ ἕναν καιρὸν, γιὰ νὰ γιορτάσῃ καὶ αὐτὸς τὴν «Εἰκοσιπενταετηρίδα» τοῦ Βασιλέως

Γεωργίου». Στὴν πρῶτὴν αὐτῆ, μὲ τὴ συνειθισμένην του ἀνεμελίαν, ὁ σαρτυρικὸς ἀραδιάζει, — σὲ πολὺ ξυπνοῦς, μὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ παιγνιδιάρικους στίχους, — ὅλα τὰ γεγονότα τῆς εἰκοσιπενταετίας. Στάχμός, βλέπετε! Γιὰ νὰ ἴδωμε, τί καὶ τί ἐκάμαμε... ποῦ καὶ ποῦ προδέψαμε... τί καὶ τί ἐπάθαμε... τί καὶ τί ἐμάχκαμε... Πέβχια! σπουδατὰ πράγματα!... Καὶ στὸ τέλος, δταν γυρίζεις τὸ φύλλον καὶ περιμένεις πῶς τὸν ἐπίλογον τὸν πανηγυρικό, διαβάζεις ἐξαφνα τὰκόλουθα :

Ἡ Ἰσαβέλλ θαυμαστή, βασίλισσα ὠραία, Γυναίκα μὲ τὰ ὅλα σου καὶ ἀγαθὸν ἔβραία, Ὅπου τριάντα μοναρχῶν ἐγύμνωσες τὰ σκέλη, Καὶ μόνῃ σου ἀπέκοψες τὰ κρῦφά των μέλη, Κ' ἐντὸς ἐλαίου ζέοντος τὰ ἔρριφες μὲ λυσσαν Καὶ εἶδες τὸσσην ἐδόννην βασιλικὴν καεῖσαν, — Τὴν μίαν ἀνδρὸν κενίαν σου θαμάζω καὶ σιγῶ. Ἄλλ' εἶθε ὅ,τι ἕκαμες εἰς βασιλεῖς μεγάλους Νὰ ἡμποροῦσα νάκαμα εἰς τοὺς Ρωμηοὺς καὶ ἐγῶ Κ' εἶσαι νὰ πάψουν οἱ Ρωμηοὶ ἰωμῆδες νὰ σπέρνουν ἄλλους!

Ὅριστε; Πῶς σὰς φαίνεται δὲ ὁ Σουρῆς; Εἶναι ὁ δολοκασκός ἢ μήπως εἶναι ὁ ποιητῆς ποῦ βαστᾷ ἕναν καθρέφτη μπροστὰ στὸν δολοκασκὸν αὐτὸς καὶ

Ένα βιβλίο μ' έφτά σφραγίδες είναι
αυτό που πνεύμα τών καιρών τό λέν αυτοί,
τό ίδιο πνεύμα τών κυρίων είναι
πού μέσα καθρεφτίζονται οι καιροί.
Στ' αλήθεια είναι μέ οās φριχτό τό πρῶμα!
Μόλις οās δη, φεύγει κανείς μακριά.
Με σκουπίδια έν' άγγειό, κελιάρι μέ παλιά
κουρέλια, ή κάποιο ήρωϊκό τό πολὺ δράμα
μ' ώραία κ' ήθικά αξιώματα
πού άρμαζούνε σέ νευροσπάστων στόματα.

ΒΑΓΝΕΡ

Μά ό κόσμος! τ' ανθρώπου τό πνεύμα, ή καρδιά του!
Κάτι θέλει κανείς άπ' αυτό νά γνωρίση.

ΦΑΟΥΣΤ

Γνώση τή έν εν κι αυτή! Ποιός θά τολμήση
τό παιδί νά τό πῆ μέ τό σωστό όνομά του;
Οί λόγοι πού γνωρίσαν κατιλί άπ' αυτά,
πού ήταν μωροί και τήν καρδιά τους δέ φιμώσαν,
μά σκέψη κ' αίσθημα στέν όγλο φανερώσαν,
πέθαναν πάντα στό σταυρό και στή φωτιά.
Μά, φίλε μου, παρηκαλώ, πέρασ' ή ώρα,
δς κόφωμε τήν όμιλία τόσα.

ΒΑΓΝΕΡ

'Εγώ μπορούσ' άκόμα ν' άγρυπνήσω
τόσο σοφά μέ οās για νά μιλήω.
Μά αύριο, του Πάσχα πρώτη μέρα, οās ζητώ
τήν άδεια νάρθω κι άλλα για νά οās ρωτήσω.
Ξέρω πολλά, έν' αλήθεια σπούδασα μέ προθυμία
μά νά τό μάθω όλα έχω επιθυμία.

(Φεύγει).

ΓΚΑΙΤΕ

(Μετάφρ. Κ. ΣΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ)

'Εκείνος: "Ω, έχω μία έξοχη ιστορία νά σου πώ. Δέν πιστεύω νά σου τήν είπα καμμία φορά ώς τώρα.
'Εκείνη: Είναι τόντις καλή ιστορία;
'Εκείνος: Μεθυσια και είναι
'Εκείνη (μ' έκφραση άηδίας): Τότες δέ με τή πῆ καμμία φορά.

Του κύρ Γιώργη ή γυναίκα είναι κομμάτι αγαθομα-
ρία* μερικάς φορές όμως λέει και κάνν νόστιμο λόγο. Μία
μέρα, ύστερ' άπό κάποια άνοησία της, τήν πρόσβαλε ό
άντρας:

— 'Αλήθεια, είσαι σωστή κουτεντές.
— Γιατί, τί τρέχει πάλι; Έβανα τίποτα στραβό;
— Και βέβαια έκανες. Έσύ, χριστιανή μου, δέν ξέ-
ρεις νά ξεχωρίσης έν' άλογο άπό 'να γαϊδαρό!
— Μά γώ δέν είπα πώς είσαι άλογο, είπα; τούξαν' έ-
κείνη ήμερα, κι ό κύρ Γιώργης σέ μίλησε παραπάνου.

ψηλά, — έναν καθρέφτη πού τόν δείχνει μέ μία μεγα-
λόπρεπη και μεγαλοφάνταστη πανηγυρική μούντζα;
Μά βέβαια! Άν πούσουμε και μεις κι άρχί-
σουμε τά συνειδήματά μας: ούφ, εκείνο τό καίσιαν
είναι άνυπόφορο, — ούφ, εκείνο τό μισάνδρον τί έ-
σχημα πού κτυπά στ' αυτή, — ούφ, εκείνο τό έντός
ελαίου ζέοντος, — έ, τότε δέν θά ίδούμε και δέ θά
καταλάβουμε τίποτα...

Τέτοια χιλιάδες. Όπου νάνοίξης τό «Ρωμηό», θά
βρῆς. Δέν είναι πικνα στό τέλος, χωριστά κι έξα-
φικά σάν τόν έπιλογο του Πανηγυρικού. Είναι και
παραχωμένα μέσα στις όμιλίες του Φασουλῆ και του
Περικλέτου, είναι άκόμα και ύπονοούμενα, άνάμεσα
στούς στίχους. 'Αδιάρρο παντού θά γνωρίσης και
θαναγωνίσης τόν 'Εκλεκτό, πού ξεχωρίζει μίλι' άπό
τόν όγλο, πού καταθλίβεται μέ τήν κατάσταση,
πού σέπτεται σάν τούς πιο άγνούς και τούς πιο
γνωστικούς, πού άγνανκτεί, άγωνίζεται, παλεύει —
και άπειρίζεται.

Γιατί ό Σουρῆς, στό βίθος μου φαίνεται σάν
άπογοητευμένος, σάν άπελπισμένος. 'Απ' ό,τι βλέ-
πει τριγύρω του, τίποτα δέν είνε πού νά του δίνη
κατάβαθα τήν έλπίδα. Έπαψεν ίσως νά πιστεύη
άκόμα και στό μέλλον, στήν αναγέννηση της 'Ελ-
ληνικής φυλής. Γεννημένος άπαισιόδοξος, θά ζήση

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΕ ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Καλή μου,

Μοῦ είπες πώς είδες κάπου νά γράφη ό Ψυ-
χάρης πώς κάποιε χάραξε κι αυτός στίχους: και μέ
ρωτάς έν τούς ξέρω, και τί λογῆς είναι οι στίχοι αυ-
τοί, και πού θά μπορή κανείς νά τούς εβρη, και μου
λές άκόμα πώς πού θραύους στίχους άπό κάποια πεζά
του δέν πιστεύεις νάχη γράφει στή γλώσσα μας, και
μέ παρακαλείς νά ό' άποκριθώ, τό ταχύτερο, γιατί
δλα μου λές, θέλεις νά τό γνωρίζεις, δσα ταυριάζον-
ται μέ τό έργο του μεγάλου μας διδασκάλου, πού
μιά φορά τόν άντιπαθούσες, κ' ύστερα τότε φοβό-
σωνα, κι ως τό χιές δύσκολα μπορούσες νά διαβά-
σης άπό τά γραμμένα του, και τώρα τόν τιμάς και
τόν θαναμάζεις, και καμάρι σου τόχεις όταν οι άλλοι
σέ φαναίζουν, τάχα για νά σέ ταράξουν, ψ υ χ α ρ ῆ
σ τ ρ ι α. Και μπορώ τό μη σου κάμω τή χάρη;

Στίχους του 'Ελληνικούς δέν ξέρω άλλους άπό έφτά
όχιώ τυπωμένους μέσα στό «Ρόδα και Μήλα» του,
πού άπλά και πλατειά τελείωναν κάποιο άλλο ποίημα
δέ θυμούμαι τώρα τίνας ποιητή άπό τούς δικούς μας.
Δέν ξέρω τί λογῆς είναι ό τόμος «Τά τραγούδια μας»
πού μās λέει πώς έτοιμάζει για νά τυπωθύνε ύ-
στερ' άπό λίγα χρόνια. Καλά καλά δέν ξέρω έν
είναι σίχοι, ή έν είναι τίποτε άλλο. Θυμάσαι και
τό πράσινο βιβλιαράκι του μέ τά παιγνιδιάρικα πολύ-
γλωσσα στιχάκια σέ κάποιο ταίρι νόνιφο, κι μέ τό
δροσερό πρόλογο. Μά τούς ώραίους στίχους πού
μότυχε νά διαβάσω του Ψυχάρη, τούς ήρα γραμμέ-
νους γαλλικά, και τυπωμένους στήν «Νέα 'Επιθεώ-
ρησι» του 1889, στό γνωστότατο περιοδικό του
Παρισιού πού έβγαζε τότε ή έξακουμένη κυρία 'Α-
δάμ. 'Η κυρία αυτή έμψύχωσε και πρωτογνώρισε
τού κόσμου μέ τό περιοδικό της νέους λογοτέχνες,
σά νά πούμε τό Μπουρζέ και τό Δωδέ, πού ύστερα
γίνανε περίφημοι. 'Εκεί και ό συγγραφέας της «Ζού-
λιας» πρωτόβγαλτος τότε μέσ' άπό τίς σπουδές του,
φάνηκε μέ κάποιες του κριτικές κ' επιστημονικές με-
λέτες, πού άμέσως δείξανε τό νοῦ του τόν καταρι-
σμένο στερεό και μαζί τόν άνυπόμονο για τά πολε-
μικά χτυπήματα. Οι στίχοι του αυτοί είναι καμιά
είκοσαριά ποιηματάκια* έπιγράφονται «L'ame re-
naissante» σά νά λέγαμε «'Η ψυχή πού ξαναγεν-
νιέται». Είναι βγαλμένοι άπό τό πλουσιό έργαστήρι
τόν Parnassiens. Τούς φωτίζει τό 'Ελληνολατινικό
φως* μέ κάποτε κάνει νά τούς ίσκιώση και σά μία
ψιλή κατάγνια βροιανή. Τους ξεχωρίζει μέ μία περη-
φάνια ρωμαϊκή, μία μελαγχολία μουσική, μία όρμη
πολεμιστήρια. Σου άντιγράφω τούς άκόλουθους στί-
χους τούς έπιγραμματικούς και άρχιλόχειους μέ τόν

και θα πεθανῶ μέ τήν ιδέα πώς τό ρωμαϊκό θά
μείνη πάντα τό ίδιο, τό σημερινό, πώς τίποτα γεν-
ναίο δέν θά ξανακωμῆ, κ' έτσι κακοροϊζικο θά
ψοφοζήση, ως πού θάπορορηθῆ μία μέρα, πούξ ξέ-
ρει άπό πού δυνατότερο και ζωντανώτερο γεί-
τονα.

Τό ξέρω 'Ανάμεσα στούς άγνούς, στούς εκλεκ-
τούς, στούς γνωστικούς, οι πιο νέοι δέν σκέπτονται
σήμερον έτσι. Αυτοί πιστεύουν στό ρωμαϊκό μέλλον
και μέσα στ' άρώματα της άνοιξης τους, μυρίζουν-
ται πάντα μιάν αναγέννηση. 'Αλλάξεν ή έποχή...
'Ο Σουρῆς είναι ποιητής έποχῆς σχεδόν περασμένης.
Κι ίσως ό κοσμαγάπητος ποιητής πού θά τόν δια-
δεχθῆ ή θά τόν ξεθρονιάση, δέν θναί πιά σατυρι-
κός. Αυτός θά γεννή τόν ένθουσιασμό στις νέες φυ-
λές, και μέ τήν έμπνευσμένη του λύρα θά ψάλλη
μόνον έλπίδας... 'Αλλος, άκόμη άργότερα, 'ε άλ-
λην έποχή, άπορεί νά ψάλλη εύτυχημένους τά με-
γάλα έργα, μπορεί νά στήνη άθάνατα τρόπαια μέ
στίχους πινδαρικούς. Ποιός τό ξέρει; Οι έποχές άλ-
λάζουν, και καθ' έποχή γεννά τόν ποιητή της.

Μή μου πῆτε όμως πώς ό Σουρῆς δέν είναι ό ποι-
ητής της έποχῆς του, και πώς τέτοια έποχή μπο-
ρούσε νά γεννήση ποιητή πού νά μὴν είναι σατυρικός

'Ελληνικό τους τίλο: Πύξ, και λίγο συμβολικούς, ά
δγαπῆς.

Dressé sur tes ergots, comme un coq en colere,
— Parmi les floraisons troublantes des lilas,
Je te voyais venir, guinol patibulaire,
Battant des bras, frappant le sol de tes pied
[[plats.

Tu marchais fièrement, pitre, et tu pris posture;
Tu hurlais, tu cognais, tu ne me lachais point,
Je crois que tu me vins jusques à la ceinture.
Tres paresseusement, moi, je levai le poing.

Sur ton crâne mon poing vibra, claire et superbe,
Puis, j' ai voulu te voir et je me suis baissé,
Cherchant á decouvrir, sous l'epaisse de l'herbe,
A quelle profondeur tu t'étais enfoncé.

Αηλαδή άπάνον κάτον:

«Τεντωμένος, σά θυμωμένος πετεινός, άνάμεσα
στις λουλουδιωμένες πασκαλιές, σ' έβλεπα πού έρχό-
οον», και κούναγες τά χέρια, και χτύπαγες τή γῆ μέ
τά χοντροπόδια σου.

«Και βάδιζες περήφανα, παιλιάσε, και σιάδηκες
σέ προσοχή, και σβρόλιαζες, και βρόντιγες, και δέν
πισαδρομούσες* μάλιστα νομίζω πώ: μου ήρθες ίσα
μέ τή μέση. 'Αγάλια αγάλια και ήσυχα, έγώ, σήκωσα
τή γροθιά μου.

«Βρόντιγες στό κρανίο σου άπάνου ή γροθιά μου,
λαμπρή και άούγκρητη. 'Επειτα θέλησα κι σέ δώ,
κ' έσκυφα, και ζητούσα νάνακαλύψω κάτον άπό τό
παχῶ τό χόρτο, σέ πούδ βυθό είσωνα χαμένος!»

Τό ποίημα, βλέπεις, δέν είναι και πολύ τρυφερό,
και θυμίζει πώς ό τραγουδιστής μπορεί κάποτε νά
ρυθμίση τή σκέψη του, όχι μέ τή λύρα, μά μέ τό
ρόπαλο. Μά χρειάζεται σιόν ποιητή και τό ρόπαλο
κι αυτό στό χέρια του μπορεί νά γίνη άρμονικό σάν
κιθάρα. 'Αλλη φορά θά διαβάσουμε μαζί άλλα ποιη-
ματάκια του της σειρας αυτής, πού γαλλικά και πού
γαλάζια τήν προσεσχῆ του στήν Παλλάδα, και τό ά-
βρότατο «Fleur de Bretagne».

Ο ΠΑΝΤΑ ΔΙΚΟΣ ΣΟΥ

Γυναίκα: Πέ μου είλικρινά, Γιάννη. 'Αν πέθαινα, θά
ξαναπαντρεύοον;

Γιάννης (για νά τήν ευχαριστήρη): Νά ξαναπαντρευτώ;
Φυσικά δέ θά τέκανα. Ποτές μία τέτια ιδέα δέ θά περ-
νούσε άπ' τό νοῦ μου.

Γυναίκα (θυμωμένα): 'Α, δέ θά τέκανες. Ί; Λοιπόν
δέ βρίσκεις ευχάριστο τό γάμο; Έν' άλοφάνερο πώς λυπά-
σαι πού παντρεύτηκες

Γιάννης (μέ τήν ίδια έπιθυμία): 'Οχι, δέν κατάλαβες,
αγάπη μου. Σου χωράτεψα. 'Ηθέλα νά πώ πώς θά ξα-
ναπαντρεύοοον.

Γυναίκα (πύδ θυμωμένα): 'Ετσι; Πάει νά πῆ δέ βλέ-
πεις τήν ώρα για καινούσιες χαρές κ' ίσως σου είμαι έγώ
τό έμπόδιο. Κατάλαβα πώς θά τό ευχαριστίσσοον, έν έ-
πέθαινα. 'Αχ!

σάν τό Σουρῆ (*) — γιατί θά γελώσω. Και μή μου
πῆτε πώς πέρασαν έθνικα γεγονότια, σοβαρά και με-
γάλα, πού ό Σουρῆς δέν μπόρεσε τάχα νά τό ιδῆ
και νά τό καταλάβη περισσότερο άπό τόν όγλο,
γιατ' είμαι ικανός, σπάνιο για μένα, και νά θυ-
μώσω.

Δέ μου κάνετε τή χάρη νά θυμηθῆτε λιγάκι
τούς 'Ολυμπιακούς 'Αγώνες, όταν πήγαμε όλοι νά
παλαβώσομε άπό τή χούμας και νά σκάσομε άπό

(*) 'Ο Ροιδῆς είλεγε για τό Σουρῆ πώς είναι ό ποιη-
τικός άντιπρόσωπος της συγχρόνου πεζότητος. Για νά
έκτιμήτη κανείς τόν έρωτικό του πρέπει νά θυμηθῆ τίς
γνωστές θεωρίες του. Μά κι όταν ρωτήθηκεν άπό τήν έση-
μερίδα τό «'Αστια» ποιός είναι ό μεγαλύτερος άπό τούς
σύγχρονους ποιητές, ό Ροιδῆς χωρίς διαταγή ψήφισε
τό Σουρῆ. — 'Ανάμεσα στούς πανηγυριστάδες: άνάμεσα πα-
ραπάνω και τόν Παλαμά. Νά λοιπόν πού και κριτικός πιο
νεωτεριστής άπό τό Ροιδῆ, και ποιητής μάλιστα περισ-
σοτεχνος, τόν αναγνωρίζει. Στήν «'Εστία», θυμούμαι, όταν
βγήκεν ό πρώτος τόμος του «Φασουλῆ Φιλόσοφου», ό Πα-
λαμάς έγραψεν άθρο πού τόν άνέβαζε στούς ούρανοῦς. Τό
ξέρω πώς τό άρθρο βγήκε πριν νά βγῆ τό περίφημο δόγμα
σέ ποιητής είναι γραμματική, και πριν άρχίσουν οι σκλη-
ροί άποκλεισμοί γι' αγάπη της 'Ιδέας κι οι χωρισμοί
εις πρόβατα και εις εόφιμα. Μ' αυτό μου είναι άδιάρρο.
Μου φτάνει πώς τό άρθρο γράφτηκεν άπό τόν Παλαμά και
'ε έποχή πού ήταν πιά φτασμένος στήν άκμή του.

όσο οι αστυφύλακες αναγκάζονται, για να βγάλουν το ψωμί τους, να γίνουντ' ένα με λωποδύτες και με κάθε παλιάνθρωπο, κι όσο η Αστυνομία μας κυβερνιέται κι αυτή, καθώς και κάθε άλλη εξουσία στον τόπο μας, από την πολιτική.

ΣΤΟ ΒΑΣΙΛΙΚΟ

την Πέμπτη βράδι παίχτηκε με μεγάλη επιτυχία η «Προμάμμη» του Γριλάτσο, μια από τις εξοχώτερες τραγωδίες του μεγάλου Αθηναίου ποιητή, που οι Γερμανοί τον φέρνουν άμέσως ύστερα από το Γκαίτε.

Το έργο είναι μεταφρασμένο από τον συνεργάτη μας κ. Κ. Χατζόπουλο, κι αυτό φτάνει. Ίσως σάλλο φύλλο, ή στο παραπάνω, δημοσιεύουμε μια σκηνή από την «Προμάμμη» κ' έτσι οι αναγνώστες μας θα μπορούσαν να κρίνουν κ' οι ίδιοι την άριστουργηματική εργασία του κ. Χατζόπουλου, καθώς και τη μεγάλη αξία του έργου.

Ο κ. Οικονόμου, καθώς κι ο «Φάουστ» έτσι και στην «Προμάμμη» έθαματούργησε.

ΚΥΡΙΕ ΔΗΜΑΡΧΕ

νά ζήσεις, λυπήσου μας. Ψήφο έχουμε και μετς και πάντα σε ψηφίσαμε και θα σε ψηφίζουμε. Δώσε λοιπόν διαταγή αυστηρή στους σκουπιδιάρηδες του Δήμου να πάνε να σηκώσουνε τα σκουπίδια από τις σήλες των «Αθηνών». Τι θέλεις; Νά πέσει καμιά πανούκλα μεθαύριο την άνοιξη στην πόλη;

Άνοιχτήκανε και μερικοί ύπνομοι κει μέσα, του Βλάχου, του Κανελλίδη και δεν ξέρουμε ποιού άλλου του άκομα. Τι τους αφήνεις και δεν διατάξεις τους μαστέρους να τους κλείσουνε;

Έχεις χρυσή καρδιά, αγαπας την πόλη και τους ψηφοφορους σου. Γι' αυτό δά κ' ελπίζουμε πως τά παρακάλια μας δέ θα πάνε στα χαμένα.

ΚΑΛΑ

τά λέει η «Μεταρρύθμιση» για το λαϊκό συνδυασμό. Ποιό κέρδος αν μπούνε στη Βουλή αντιπρόσωποι του έγχλου, αφού μόλις μπούνε θα γίνουν έργα του πρώτου πολιτικού τσαρλατάνου;

Άλήθεια μεγάλη αυτό, καθώς είναι αλήθεια και

ούτε για τη γλώσσα του. Θα ζήση για κάποιαν άλλη φόρμα, βαθύτερη κ' εσωτερικώτερη, που δίνει στη σάτυρά του κ' η φόρμα αυτή, που βρίσκεται σιμώτερα στην ουσία, στην ψυχή, και κάνει το λόγο του ποιήση, που φαίνεται φόρμα πρωτότυπη, άμιμητη, τελεία.

Ο Σουρής είχε για μένα μεγάλη τεχνίτης, γιατί μπόρεσε να βρή και να παρουσιάση καινούργιες σχέσεις κωμικού. (Το σχέσεις εδω είναι όρος, που δεν ξέρω πως θα το μετάφραζεν ο Παλλης, μά πιστεύω πως καταλαμβάνεται κι άμετάφραστος). Προικισμένος από τη φύση με θαυμαστήν ικανότητα να διακρίνη άμέσως σε κάθε πράγμα την άπταιτα του όψη, —μιάν όψη, που κανένας άλλος δέ θα μπορούσε να την ιδή, μά που όλοι την βλέπουν και την αναγνωρίζουν ύστερα, άμα τους τη δείξη ο κωμικός, —άναπτυσεν ένα πνεύμα σατυρικών ιδιόρρυθμο, έμάρφωσεν ένα τρόπον έντελως ρωμαϊκό μά κ' έντελως άτομικό. Δέ μοιάζει με κανέναν άλλο σατυρογράφο, ούτε δικό μας, ούτε ξένο, ούτε παλιό, ούτε νεώτερο. Ο τρόπος που πέρνει το καθ' του θέμα, οι σκηνές που ξετυλίγει με τὰ διάφορα πρόσωπα του Ρωμηού, φανταστικά και πραγματικά, —σκηνές που άποτελούν πάντα σε μια μικρή κωμωδία, —είναι κάτι άπρόοπτον, άράνταστο και πολλές

τάλλο, πως πρέπει να κατεβούνε στον έκλογικό άγωνά άνθρωποι μορφωμένοι κι ανεξάρτητοι, που νάχουν όρισμένο πρόγραμμα και που να τὸ ξέρουμε πως άμα μπούνε στη Βουλή δέ θα ζητήσουνε να ρουφετοκολληθούνε στὸνα και στάλλο κόμμα, αλλά θα πολεμήσουνε κατακέφαλα με τὸ λόγο και με τὴν ψήφο τους τὴν καταραμένη Βουλευτοφουλοκρατία.

Τέτιοι άντρες ως τὴν ώρα δέ φανήκανε. Έκείνοι που μάς ξεφυτρώνουν σήμερα γι' ανεξάρτητοι, είναι σάν τους άλλους, και θα βγάζανε με προθυμία τὴ μουτσούνα του ανεξάρτητου από τὴ μούρη τους άν τους δειχόντουσαν σε κανένα συνδυασμό, —Θεοτοκικό ή Ντεληγιαννικό, άδιάφορο.

ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΒΛΑΜΗ

9

Μπιμπέρω μου, σ' ορκίζομαι
στο δίκιο μαχαίρι μου
πως σάν ξεχειμωνιάσουμε
θὲ νὰ σε κάμω τσίρι μου.
"Αχ, πίστεψε στα λόγια μου
και πάψε τὰ ναζάνια σου·
δὲ με κοιᾶς πως γένηκα,
να πίνω τὰ φαρμάκια σου;
Θάσαι σωστή βασίλισσα
στην ἀγκαλιά μου· έννοια σου·
με τ' άστυργά σκολιδια σου
και τὰ μαλαματένια σου!

10

Σύρε να πὴς του κύρη σου
πως δὲ σ' άποχωρίζομαι,
γιατ' εἶμαι λεβεντόπαιδο,
και στο κρασί γνωρίζομαι.
Νά πὴς και στα ξαδέφια σου,
που με κατηγορήσανε,
πως υσοι κακοφρόνησαν
σ' εμένα, δὲ χρονίσανε!
Κι αν τύχη και νομίζουνε
πως άλλου θα σ' εδιδούσανε,
τρίχα σγουρή πετύχανε
και θέν... να τὴν λισούσανε!

ΚΑΙ Ν

φορές δαιμόνιο. Συχνά, όπως όλοι οι σατυρικοί, προστρέχει στην παρωδία και στο είδος αυτό είναι πάλι μοναδικό και χαρακτηριστικό, από τη ρωμαϊκή ζωή, που να μην το ξέρη και να μην το μεταχειρίστηκε στη σάτυρά του. Έχει στα χέρια του το πλουσιώτερον υλικό, και δεν του ξεφεύγει ιδιωτισμός, παράδοση, παροιμία, λαϊκό ανέκδοτο και προφορά άκόμα τοπική, απ' όλη τη Ρωμισίνη. Φύλλο «Ρωμηού» δέ θα βρής που να μην είναι γιματο από τα πιο ετυχημένα εδρήματα.

Ο Ψυχάρης μου κάνει τη μεγάλη τιμή να μνημονεύη τη Στέλλα Βιολάντη μαζί με τα ποιήματα του Δροσίνη, για να πὴ πως κρατούνται από ιδανικά τέχνης, π' ούτε στον ύπνο του δεν τα είδεν ο καιμένος ο Σουρής. Δέ μιλω για τα ποιήματα του Δροσίνη με τις γλυκιές τους φόρμες. Μά όσο για τα δικά μου φτωχότατα διηγήματα, — με πικραίνει κατάκαρδα να τὸ συλλογιέμαι, μά δέ με τυφλώνει τόσο ο πατρικός, εγωισμός, —μπορεί να έχουν κάποιαν σχετικήν αξία, μπορεί να είναι καλλίτερ' απ' άλλα, μπορεί να διαβάζονται άκόμα κι όταν δέ θα διαβάξεται πιὰ από τους συγχρόνους μας ο «Ρωμιός» μά εἶμαι βέβαιος πως θα έχουν όλοτελα ξεχαστή, και πως κι αυτό το χαρτί που είναι τυπωμένα θα έχη

**ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ ΜΙΑΣ ΣΤΡΟΦΗΣ
ΙΕΡΕΜΙΑΚΗΣ ΤΗΣ „ΕΣΤΙΑΣ“**

(κ. «Εστία» της Δευτέρας)

Δέ μάς άρέσει καθόλου ούτε η μπλωμένη γλώσσα των έφημερίδων ούτε η ξεχαρβάλωτη ενέργεια τους, που και τέτλια συντελεί για την παράλυση του έθνικού έγκερχλου και για τὸ σκότωμα και την άνηθικοποίηση τῆς νεοελληνικής ζωῆς, ούτε οι θολωμένες ή καλλία άνυπαρχτες ιδέες τους. Μολονότι φυσικά, μάς άπιδιάζουν τὰ καμώματά τους κι ο δρόμος ο στραβός που πῆραν, έν τούτοις θέλουμε να πιστέψουμε πως δὲν πορεύονται όπως πορεύονται από κακό σκοπό, πως δὲν τους λείπει φιλοπατρία παρά μόνο πως είναι μωδιασμένοι οι συντάχτες τους από πκλιές των δασκάλων μας άμαρτίες. Και κατάκαρδα λυπούμαστε πως ύστερ' από τόσο φως και τόση επιστήμη έξακολουθεί άκόμη μέσα στον αιώνα τὸ μεσαιωνικό αυτό μωδιασμα και ζοδεύεται τόσο μελάνι, για να τυπάνουνται με τὸ σωρό δευτέρικ για τὸ ράφι και σεντόνικ με σκουληκυφαγωμένους γραμματικούς τύπους και βουκολακισμένους λέξεις, για μια τρύπα στο νερό και για τὴν κακή και ψυχρή μας μέρα.

Έννοείται πως σάν Έλληνες που είναι κι αυτοί, αν και όλοι τους άνόητα δουλεύουν για να μάς βγάλουν τὸ Θεό μας και να φτιάσουν τὴν τρύπα στο νερό, έχουν και οικογενειακά μαλώματα άναμεταξύ τους, ο καθένας θέλει κατά τὸ δικό του τρόπο να σωριάζη ψευτιές, να τρυπήη τὸ νερό και να δολοφονάη τους Τσάχρους, και σάν λόγιοι, δὲν παραδέχονται μεταξύ τους άνώτερο, κι από άπλό κομπλιμέντο μονάχα φώναζαν ένα δυό φορές τις προάλλες πως ο Γαβριηλίδης είναι ο πρώτανός τους, ως που να μπῆ στη φυλακή και να ήσυχάσουν.

Άλλ' ένῶ κρυοστρώγονται μεταξύ τους, άπαράλληλα όπως μερικοί πατριωτικοί σύλλογοι, τους βίεπεις, έξόν από λιγες φωτιρές έξαιρέσεις και μικρές διαφορές που έχουν, να ένώνονται άπελπισμένα για να πολεμήσουν τὴν πραγματική μας γλώσσα που δόξα σοι ο Θεός, ζῆ και θα ζῆ στη ζωντανή μας λαλιά, και καθένας από τὴ στήλη που τὸ ορίζει ο διευθυντής του, σάν ποντικοί από τὴν τρύπα τους, να ροκανίζουν και να μασσοιλίζουν εδῶ κ' εκεί τὰ σάνδρια του πετροθεμελιωτου κι ασάλευτου παλα-

τριπτή σε σκόνη, όταν τὸ έργο του Σουρῆ, ξανατυπωμένο, ξανακλειωμένο, ή χαιρέται τὴ ζωὴ τὴν άθάνατη!

Εἶπα προτιότερα πως χαρίζω τὸν τόμο που θα κλειούσε τ' άποσπάσματα κεινχ του Σουρῆ, που ήχμοιάζαν περιττότερο με τὰ ποιήματα των καινούργιων ιδανικών. Τὸν χαρίζω αυτόν για να κρατήσω έναν άλλο. Ο τίμος αυτός θα φανῆ μια μέρα με διαλεχτά κομμάτια από τὸ «Ρωμηό» και από τὰ «Ποιήματα», και θα δίνη μιάν ιδέα για τὸ Σουρῆ στους κατοπινούς, που βέβαια δέ θα μπορούν να διαβάξουν και τους τριάντα ή σαράντα τόμους που θα φήση πίσω του ο ανεξάντλητος ποιητής. Ε! ή συλλογή αυτή, τὸ άπάνθισμα, τὸ κορυφολόγισμα, — μπορεί να είναι και δυό τόμοι, ξέρω κ' εγώ; θα μείνη βιβλίον άθάνατο, κλασικό, και θα διαβάζεται όσο θα υπάρχει στον κόσμο φιλολογία και τέχνη. Θα τοποθετηθῆ στις βιβλιοθήκες δίπλα στην Άριστοφάνη, δίπλα στους μεγάλους σατυρικούς και κωμικούς. Τι θα έχη μέσα; Δὲν ξέρω. Εγώ δέ θα επιχειρήσω τὴν έκλογή, — ο καιρός θα τὴν κάμη. Μά μου φαίνεται πως δέ θα λείπη τὸ φύλλο του Μαρθάωνειου δρόμου, ούτε η φυγή τῆς Λαρίσσης, ούτε η σκηνή εκείνη που ο μακαρίτης ο Φιλήμων πέρνει τὸ Βασιλέα Γεώργιο και τὸν οδηγεί στοῦ τάφος

τιού, για να κάνουν τί ; Για να φήσουν μερικές άκαθαρσίες και να ξαναγυρίσουν στο φρούριό τους, δηλ. στην τρύπα τους, και ούτω καθεξής.

Πόσο είναι βέβαιο πως τρώγονται μεταξύ τους; απόδειξη πως οι πειότεροι στα «Ευαγγελικά» γύρεψαν να χαντακώσουν την «Ακρόπολη», ως που πέρασε ο καυγᾶς και λούφαξαν και τῆς κάνουν τώρα και κομπλιμέντα. Απόδειξη πως από την πλευρά του καλιού «'Αστυ» βγήκε το «Νέο 'Αστ.» κι από την πλευρά τῆς «'Ακρόπολης» βγήκαν οι «'Αθῆνες» του ἀξιότιμου κ. Πάπ, που τώρα τελευταία ἔμαθε στην ἐντέλεια πως να μαγειρεύη ψεύτικα τηλεγραφήματα και τᾶβαλε με τὸ «'Αστυ», για νὰ κάνουμε, μαθῆς, και λίγο γούστο.

Κι ἀλήθεια δὲν τὸ κρύβουμε πως μ' ἄληθια ἀνηδία πὸν αἰσθανόμαστε, κἀνουμε και γούστο, ἀπολαύουμε και κάπια εὐχαρίστηση παρακολουθώντας τις γελοιογραφίες τῶν ἐφημερίδων μας. Νομίζει κανείς, σὺν τίς διαβάξει, πότε πως ὄνειρεύεται Ἰαπωνικὰ ὄνειρα, πότε πως ὁ Παγανέλης πῆγε και πῆρε συνέντευξη στὸν Ἀμβρακικό κόλπο με τὸν Ὀκταβιανὸν Αὐγούστο κ' ἔκανε θυσία στὸ Ἄκτιο, πότε πως συγκινήθηκε ἡ γῆ κ' ἡ οἰκουμένη με τὴν καινούρια πρωθυπουργία τοῦ Γερῶ-Ντεληγιάννη, πότε πως τὰ φευγαλέα τοῦ Ἐπισκοπόπουλου στάθηκαν πιά και δὲ φεύγουν, πότε πως ὁ Μουρούζης ἀνελήφθηκε στοὺς οὐρανοὺς και τὰ ρεστα κ' ἔτσι πᾶει νομίζοντας και λέοντας. Ἐνα πρᾶμα μονάχα δὲ νομίζει, πως οἱ ἐφημερίδες μας δημιουργοῦνε φανταστικὰς γλωσσικὰς νικες, φτιάχνουν τρόπαια με κἀμμένες μετάρφρασεις τοῦ Εὐαγγελίου, χαιρετᾶνε τὸν ξαναγεννημὸ τῆς γλώσσας τοῦ Περικλῆ ! θαμμάζοντας τὸν Παγανέλη ἐνῶ ἀπ' τὴν ἄλλη παραδέχονται με τὸ Γκιουλιετᾶν τοῦ Σααδῆ—'Ἀργυρόπουλου και τῆ δημοτικῆ—κηρύχουν πως ὅλο τὸ ἔθνος νοιώθει και Πλάτων και Θεουκιδίδη, σφίγγουν τὸ χερί ὁ Γιάνναρος τοῦ Καρώνη και ὁ Καρώνης τοῦ Γιάνναρου κ' ὕστερ', ἀν ἀγκυρᾶς, ἔρχεται κ' ἔνας ἀληθινὸς δημοσιογράφος, ὁ Γιαννόπουλος, και γράφει στὸ «'Αστυ» (δὴ και 3 1) 2 μῆνες) ὄχι τὴν Κυανῆ ἢ Κίτρινη, παρὰ τὴ μαύρη Βίβλο, τὴν κατὰμαυρη, τῆς ἐφημεριδογραφίας μας, τοῦ Τύπου μας. Νὰ ὁ Τύπος, που ἔρχεται νὰ μᾶς πῶς δὲν τοῦ ἀρέσουν οἱ ἰδέες μας. Ἄμ οἱ δικίς του ἰδέες ποιῆς εἶνε και ποιῆς οἱ ἀρχές του ; Δὲ μᾶς κάνει τὴ συγκάταβαση νὰ μᾶς τίς πῆ ;

Τί κρίμα, τὸ ξαναλέμε, τόσο καιρός, τόσο με-

λάνι, τόσο ἴδρος, τόσα πιστήρια, τόσες στρατιές τῶν ρεπόρτερ, τόσες φωνῆς και φωνᾶς και τρεξίματα τῶν λούτρων, τόσο χασομέριον τῶν χασομέρηδων ἐφημεριδοδιαβαστῶν, νὰ χάνονται για καὶ αἰὶνῆ τὴ κακομοιρία μας ἀπ' τὴ μιὰ, για νὰ πλακταίνη τοῦ νεροῦ ἡ τρύπα ἀπ' τὴν ἄλλη.

Δ. Π.

ΔΗΛΩΣΗ

Στις «'Αθῆνες» δημοσιέψανε δὺο τρεῖς κύριοι δῆλωσι πὸς δὲν εἶναι δημοτικιστᾶς και πὸς ἀδικα ὁ κ. Ψυχάρης τοὺς ἔγραψε στὸν κατάλογό του. Ἄν διαβάζανε οἱ κύριοι αὐτοὶ τὸ ἄρθρο του «Ἐνωσι θὰ πῆ Δύναμι» θὰ βλέπανε πως στὸν κατάλογο δὲ μπήκανε οἱ καθαροὶ δημοτικιστῆς, μὰ και κείνοι παύτuche νὰ γράψουν μᾶς δὺο φορές κάτι σὲ δημοτικὴ γλῶσσα. Κάθε δῆλωσι λοιπὸν τοῦ κ. Ζουρντζῆ, Κοσμῆ, Δημητρακόπουλου και δὲν ξέρουμε ποιανεῦ ἀλλοιανῦ ἀκόμα, εἶτανε ὀλωσδιόλου περιττῆ. Στὴ θέσι που μᾶς ἀδειάζουν οἱ κύριοι αὐτοὶ μποροῦν νὰ μποῦνε ἄλλοι, που εἶτε ξεχαστῆκανε, εἶτε γι' ἄλλους λόγους, που τοὺς ἀναφέρνει ὁ κ. Ψυχάρης στὸ σημερινὸ του ἄρθρο, δὲ μπήκανε. Νὰ λ. χ. στὴ θέσι τοῦ κ. Δημητρακόπουλου μπορεῖ νὰ μπει ὁ Πολυλάς—ἀν και βεβηλώνομε τὴ μνήμη του με τὴ σύγκρισιν—και στὴ θέσι τοῦ κ. Ζουρντζῆ ἢ τοῦ κ. Νέη, που θὰ κάνει ἴδια δῆλωσι αὐριο, ὁ κ. Ἄγγελος Βερούκιος, που τὸνομά του ἔπρεπε νᾶναι ἀπὸ τὰ πρῶτα στὸν κατάλογο, ἢ ὁ Α. ἢ Β. τελειόφοιτος τῆς φιλολογίας.

Τὸ μόνο που μᾶς ἐλύπησε εἶτανε ἡ δῆλωσι τοῦ κ. Δραγούμη, γιατί ὁ «Νουμάς» και ὄχι ὁ κ. Ψυχάρης, ἔβαλε τὸνομά του στὸν κατάλογο,—τῶν Δημοτικιστῶν και ὄχι Ψυχαριστῶν, γιατί ὁ κ. Ψυχ. δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε θέλει κανένα για Ψυχαριστῆ, μὰ ὄλους τοὺς θεωρεῖ ὀπαδοὺς τῆς ἔθν. γλώσσας.—Ὁ κ. Ι. Δραγούμης μας ἔφερε μιὰ πολύτιμη πραγματεία του, γραμμῆνι στὴ δημοτικῆ, και τῆνε δημοσιέψανε στὸ «Νουμά». Θαρροῦσαμε λοιπὸν πως τὸνομά του

μποροῦσε νὰ τιμῶσε τὸν κατάλογο τῶν Δημοτικιστῶν. Ἄν γελαστήκαμε, νὰ μᾶς συμπαθῆαι.

Ὁ κ. Δημητρακόπουλος στὴ δῆλωσὶ του μιλάει και για κάπιο δημοτικιστῆ που τὸν εἶχε ἄλλοτε ὑπερέτη (!!!) και τὸν ἐδίωξε για κλέφτη. Ἄν και δὲν ἀναφέρνει τὸνομά του, ἀπὸ δειλία βέβαια, τότε βεβαιώνουμε πως ὁ φτωχὸς μὰ τιμώτατος αὐτὸς συνάδερφός μας δουλεύει δὺο χρόνια στὸ «Νουμά», μᾶς ἔκανε τὴ χάρη νὰ μᾶς εἰσπρόξῃ. ἔκατ' κι ἀπάνω συντρομές, κι ὄχι μόνο δὲ μᾶς ἔκλεψε, μὰ και τὰ ποσοστὰ που εἶχε δικαίωμα νὰ πάρει τᾶφησε για τὸ «Νουμά». Ἐπειτα και τᾶλλο, ὁ συνεργάτης μας αὐτὸς, που μᾶς τιμᾶει με τὴν φιλία και με τὴν συνεργασία του, ὑπερετέισῆμερα στὸ στρατό, κληρωτὸς, ἔχει και κάπιο βαθμό, κι ὄμως οὔτε τὸ γαλόνι τοῦ ξύλωσε ἡ Πολιτεία, οὔτε στις φυλακῆς τὸν ἔστειλε για ἐγκληματικὴ πράξι. Τίμια μένει και τίμια θὰ φύγει ἀπὸ τὸ στρατό. Νὰ τὸ ξέρει αὐτὸ ὁ κ. Δημητρακόπουλος.

ΖΩΗ

Χαμογέλας ἢ Αὐγὴ ροδόχρυση. Στὸ δάτοσι πυχλὴ πνοὴ ἀνέμου σέρνεται, ροφῶντας τῶν ἀνθῶν τίς εὐωδίας. Λουτμένη ἢ στρατα με δροσιὰ και μ' ἀνθια τ' Ἀπριλιοῦ, σπαρμένα ἀπὸ τῆς νύχτας τοὺς τρελλοὺς χοροὺς τ' ἀνέμου, χυνότανε στοῦ δάτους μῖσα τὰ πακνὰ κλαδιά.

Με; τ' ἀνθια τ' Ἀπριλιοῦ και τίς δροσιῆς, με βῆμα ἀργό, πατοῦσε τοῦ χωροῦ ἡ λυγερῆ, σὺν ὁμορφῆ νεαρίδα που τὴν πλάνεψε ἡ τὸση τῆς ζωῆς ἐπιθυμια και τῆς Αὐγῆς τὸ φῶς τὸ ἡμερο.

Στέκει ἡ ὀλόλευκη, θωρεῖ με μάτια λυγερὰ τὴν μαγικὴ κ' ἀστειρευτῆ πηγῆ, ἔπου με πλοῦσια ζωὴ τὴν περιχύνει και φιλεῖ τὸν ἀνεμο που τὰ μαλλιά με πόθο τῆς χαιδεύει ἐρωτικῶς και μεθυσμένη πνίγεται ἀτὴν ἠδονῆ που γῆρω χύνει ἡ πλάση σφιγγαλή.

Μάτια κομμένα, μυστικὴ ἀνατριχίλα, ζιστασιὰ και κρῶ, στεναγμός, λιγοθυμια, σὺν ἔνα δάκρυ ἀκούσιο, ἀνήκουστης γλυκάδας τῶν χειλιῶν ψιθυρισμῶς και πέλαγος γαλήνης χαμογέλασμα, ὀγλίγαρα ἀπαναπανουτῆ τὴν δένουν και κωλὴ τὴν σέρ-

τῶν προγόνων, — εἶνε κομμάτι σατυρικὸ ἀπὸ τὰ μεγάλα, — οὔτε ἴσως ὁ θρήνος τοῦ Δεληγιάννη, ὅταν ἔπεσε στις ἐκλογῆς τῆς 7 Ἀπριλιοῦ, νομίζω, — μιὰ παρωδία τῶν ἐπιταφίων θρήνων κατὰπληκτικῆ :

Κρεμνὴ κ' ἡ Δημητσίνα
Εἰς κάθε τῆς ταβέρναν,
Εἰκόνας τοῦ Προδότου...
Οὐδ' ἔνρεψε τὸ μάνα
Ἐκίνησαν τὴν πτέοναν
Κατὰ τοῦ τροφοδότου.

Τρίβολοι και παγίδες
Μπροστὰ στοὺς προζάνους
Ποῦ πῆρανε κουδούνια
Ἄπὸ τραγᾶ και γίδες,
Και γύριζαν στοὺς δούλους
Κ' εἰς ὄλα τὰ καντούνια...

Πολλὰ μπορεῖ νὰ ἔχη... Κ' οἱ κατοπινοὶ που θὰ κρίνουν καλλίτερα μας και θὰ τὰ βλέπουν ἀπὸ μακρὸν χωρὶς μικροσκοπίο, θὰ λένε πως εἶναι ἀριστογραφήματα. Κι ὁ Σουρῆς θὰ ζῆ εἰς τοὺς αἰῶνας, μαζί με τὰ μεγάλα ὄνοματα, ἀνάμεσα στοὺς πέντε-δέκα που ἔχει νὰ δειξῆ στὸ εἶδος ἡ παγκόσμια φιλολογίᾳ. Νὰ, αὐτὴ εἶνε ἡ φόρμα τοῦ Σουρῆ !

Ὁ τόμος μπορεῖ ἀκόμα νὰ ἔχη και τὴν εἰκόνα του. Μιὰ μορφή χαρακτηριστικῆ, μοναδικῆ, ὅπως ἡ

ψυχὴ που ἐκρᾶζει, με δικὴ τῆς ξεχωριστὴν εὐμορφίᾳ, με στόμα σαρκαστικὸ, που θυμίζει τὰ παλιὰ κωμικὰ προσωπεῖα, και με μέτωπο φωτεινὸ. οὐράνιο, σπραγισμένο με τὴ σφραγίδη τῆς μεγαλοφυίας, τὸσον ἐμφαντικῆ, ὅσο κανένας Ρωμηὸς δὲν τὴν εἶδειξεν ὡς τὰ τώρα, ἔξὸν ἀπὸ τὸ Σολωμό. Ἄ, ὄχι ! τέτοια μορφή δὲν εἶναι κατὶ τυχαίον. Πάρτε τὴν εἰκόνα τοῦ Σουρῆ, ἔχλτε τὴν κοντὰ στοὺς μεγάλους, και θὰ ἰδῆτε πως ὑπομένει τὴ σύγκρισιν ἀζημίωτα.

* *

Αὐτὸ εἶναι τὸ κῶριε που κᾶνω τοῦ Σουρῆ. Κουχιέμαι γι' αὐτὸ, και κουχιέμαι ἀκόμα πως βλέπω κατὶ μακρύτερα, και κάπως ἀνώτερα και πιὸ ἐλεύτερα ἀπὸ κείνους, που ἀρχισαν τώρα ὕστερα νὰ κρυφολένε πίσω ἀπ' τίς πόρτες, πως ὁ Σουρῆς εἶνε κοινὸς στιχοπλόκος, σὺν τὸ Σούτσος, σὺν τὸν Καρύδη και σὺν τὸν Κόκοκο!.. Ἄλλοῦ δουλεύει πρόληψη κι ἄλλοῦ ζήλεια. Εἶναι ὄμως και μερικοὶ που νομίζουν χρέος τους νὰ χτυποῦν τὸ Σουρῆ με τὴν ἰδέα πως βλάπτει τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Ὅλοι ἔχουν ἀδικο, — κι οἱ τελευταῖοι τὸ μεγαλύτερο (*).

(*) Δὲ βλέπω, ἀλήθεια, σὲ τί μπορεῖ νὰ βλιψῆ τὸ ζήτημα ὁ Σουρῆς. Μιὰ μέρα ἡ Ἱστορία θὰ πῆ πως ὁ

Δὺο λογάκια τώρα και για τὴ κῶριε που κᾶνω τοῦ Ψυχάρη. Θέλω νὰ εἶμαι εἰλικρινῆς και ποτέ μου δὲν κρύβω κείνο ποῦχω μέσα μου. Μάλιστα θὰ πηδοῦσα ὡς τὸ τεθᾶνι, ἀν ποτέ ὁ Ψυχάρης θῆλε σκαρῶση καμμὶ κριτικὴ μελέτη για τὰ ὀρωχά μου ἔργα, ἔστω και σὺν αὐτῆ που σκαρῶσε για τὸ Σουρῆ. Καὶ τὸ ψεγάδιασμα του ἀκόμα θὰ μου εἶνε τιμῆ, και μαγικῆτερη ἀπ' ὅ,τι μου ἀξίζει. Μὰ με τὴν ἴδιαν εἰλικρίνεια δηλώνω, κι ὅποιος με καλογνωρίζει τὸ πιστεύει, πως ποτέ, οὔ με μὴ φορά, δὲν ἔγραψα καλὸ για τὸν Ψυχάρη με τετοιαν ἢ μ' ὅποιανδῆποτε ἄλλην ἐπισθῆβουλην ἰδέα. Ἄν δὲν ἦταν ἔτσι, θὰ φυλαγόμουν νὰ γράψω γι' αὐτὸν και κᾶκό, ἐνῶ μου φαίνεται πως δὲν εἶναι ἡ πρῶτη φορὰ που αὐθαδίασᾶ νὰ διατυπώσω γνώμης ἀντίθετες με τίς δικίς του... Τί τὰ θέλετε ! κῶριε πολλῆς φορῆς μπορεῖ νὰ κάμα στὴ ζωὴ μου—μὰ για ποῖκα ποτέ !

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σουρῆς αἶταν ποιογενέστερος ἀπὸ τὴ γλωσσικὴ Ἄναγέννησι, ἀπαρῆλλαγα ὅπως θὰ τὸ πῆ και για ἔνα μεγάλο πεζογράφου : τὸν Παπαδιαμάντη. Πως βρίζει τοὺς μαλλιάρους ; Ὄ, πόσοι δὲν τοὺς βρίζουν, χωρὶς τοῦλάχιστο νὰ εἶναι Σουρῆδες γὰ νὰ μπορῆ κανεὶς νὰ τοὺς συχωρέσῃ Σημ. τοῦ «Νουμά». Ὁ κ. Ξενοπούλος μᾶς ζήτησε

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

νεον στοὺς βίβλους τοῦ κόρφου, τοὺς ἀόρατους, τῆς μέγας ζωῆς, ποὺ ἀλύπητα, μ' ἀέρινα τυλίγει φύχια, τὴν χρυσή τῆς νεότητος ὁμορφιά.

Μισαποκομιζμένη ρίχνεται στὴ γῆ κ' ἔχει γιὰ στρώμα τ' ἀνθία, τίς δροσιές, γιὰ σκέπασμα τοῦ ἀνέμου τὴν πνοή, κ' ἐκεῖ γυμνὴ σφίγγει δυνατὰ τὸν ἄγνωστο τῆς ἔρωτα, τοὺς πόθους τοὺς ἀσύλληπτους, ὅπου γεννοῦν φαρμάκια νὰ λουστοῦν κ' ἀθόρυβα νὰ σβύσουν.

Εὐτυχημένη, σ' ὄνειρα γλυκά, πέφτει, κυλιέται, χάνεται καὶ δὲ γρικᾷ τὸ δαλερὸ τῆς συμφορᾶς τῆς σερπετό, ποὺ ἀπὸ μέσα ἀπ' τὰ κλαδιά, ρίχνει τὰ μάτια του θολὰ, στὴ σάρκα τὴν ἀμόλυπτη τῆς λυγερῆς, τὴν ἀπλωμένη σὲν λευκὸ τῆς μυγδαλιᾶς κλωνάρι, τὴν στράτα τῆ σπαρμένη με δροσιὰ καὶ μ' ἀνθία τ' ἀπριλίου γλυκὸχρώμα.

Μέσα στὴν ἄβυσσο πλανᾷ τὸν πυρωμένο λογισμό· πέρνει τοῦ Ἄδη τὴ φωτιά, τοῦ γάμου τῆς λαμπράδα ἄλλο δὲν βλέπει.. χύνεται σὲν σ' ὄνειρο, δαγκώνει τὸ σερπετό τὴν σάρκα τῆς...

Συπνᾷ... Γύρω ἡ ζωῆ, θανάτου ἔχει μυρωδιά, κλαίει στὰ δέντρα ὁ ἀνεμὸς καὶ μαρμαμμένα ρίχνει τ' ἀνθία στὴ στράτα τὴν παλιά.

ΤΑΝΟΣ ΚΕΑΜΑΣ

ΣΤΗ ΠΟΙΗΣΗ

Στὸ φίλο μου Χριστοφάκη

—Τί μὲ τραβᾷς, τρανότερη, στ' ἀπατη τὸ σου σπῆτι. Λησμονᾷ με στὸν κάμπε αὐτὸ νὰ περπατᾷ σκυμμένα καὶ νὰ μὲ τρώῃ ἡ γύμνια μου, ἄλλοι!.. τ' ἀποσπερίτη ἄσε με μόνο νὰ θωρῶ τὰ κάλλη ἐρωτευμένα.

Κι ἄσ' με νὰ κλαίω στὴ μοναξιά με τίς σκιές μου ἀντάμα. Στὰ γλαρονήσια νὰ γροικῶ π' ἀφροκόπαι τὸ κύμα... νὰ μὲ χτυπᾷ σὲν χάδεμα τοῦ θριστῆ τὸ κάμμα κι ἀνέλπισσα νὰ σὲ ποθῶ ὡς ποὺ νὰ γένω θρίμμα...

Εἶναι μικρά μου τὰ φτερά καὶ δὲ θὰ σ' ἀγκαλιάσω. Μὰ ἔχω καρδιά ποὺ ἡ ἀγάπη σου μὲ βιά τὴ συναπαίρει· κι ἂν ζήσῃ ἀγλύκανη ἀπὸ σέ, στὸ τέλος θὰ σὲ φτάσω καβάλλα πὰ στὰ σὺ γ ν ε φ α ποὺ μιά πνοή θὰ φέρῃ..

ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΕΡΒΟΣ

τόπο γιὰ νὰ παντῆσαι στὸν κ. Ψυχᾶρη καὶ τοῦ τότε παραχωρήσαμε, ἂν καὶ δὲ βλέπαμε ποῖο λόγο εἶχεν ἀπαντήσει, ἔφου ἡ κριτικὴ μελέτη τοῦ κ. Ψυχᾶρη εἶτανε γιὰ τὸ Σουρῆ καὶ ἔχε γιὰ λόγου του. Τὴν ἀπάντησή του γῆνε διαβάσατε κ' εἶδατε πὺς ὁ κ. Ξενόπουλος περισσότερο μιλάει γιὰ τὸ Σουρῆ καὶ λιγώτερο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ γιὰ τὸ κόρτε ποὺ κίνει στὸν κ. Ψυχᾶρη, καὶ ποὺ τὸ παραδέχεται γι' ἀληθινὸ, καὶ μάλιστα τόσο χαριτωμένα. Μ' ἄλλα λόγια στὴν ἀπάντησή του ὁ κ. Ξεν. βγαίνει δικηγόρος τοῦ ἄ δε κ η μέ ν ο υ πελάτη του. Δικαιώμα του αὐτὸ καὶ κανένας δὲν τοῦ τᾶρνιέται. Μᾶς εἶδετε τὸν ἄ λ ο Σουρῆ, καθὼς τότε φαντάζεται λόγου του, καὶ τὸν εὐχαριστοῦμε. Ἐξὸν ὅμως ἀπὸ τὸ Σουρῆ τοῦ Ψυχᾶρη καὶ ἀπὸ τὸ Σουρῆ τοῦ Ξενόπουλου, εἶδαμε μεῖς καὶ τ ρ ῖ τ ο Σουρῆ—τὸ Σουρῆ ποὺ εἶπε τίς ἀνθήτες, πρόστυχες καὶ βρώμικες κουβέντες στὸν συντάχτη τῶν «Ἀθηνῶν» (κ. Ἀθηνῶν» 24 καὶ 25 τοῦ Γενάρη) ἕνα Σουρῆ, νὰ ποῦμε, ποὺ μοιάζει πολὺ, παραπολύ, με τὸ Σ ο υ ρ ῆ τ ο ῦ δ χ λ ο υ, καθὼς τότε θέλει ὁ κ. Ψυχ. καὶ ποὺ δὲν ἔχει καμιά συγγένεια, οὔτε μακρινή, με τὸ Σουρῆ ποὺ φ α ν τ ἄ ζ ε τ α ἰ ὁ κ. Ξεν. Νὰ ποὺ κοκκορευτῆς ἡ κατὰ μένη ἡ «Ἐστία» πὺς ὁ Σουρῆς τῆς δὲ θὰ καταδεχθεῖ οὔτε α ὕ τ ῆ τ ῆ φ ο ρ ἄ νὰ παντῆσαι στὸν κ. Ψυχ. Ὁ Σουρῆς τῆς ἀπάντησε, καὶ ἀπάντησε μάλιστα σὰ Σουρῆς, καὶ οὔτε περιμέναμε ποτὲ πὺς μπορούσε νὰ παντῆσαι ἀλλιώτικα. Γεῖα χαρὰ στὸ παληκάρι. Θέλαμε μονάχα νὰ ἔβρουμε τώρα ἂν, ὕστερ' ἀπὸ τὸ περίφημο ἰντερβιὺ τοῦ Σουρῆ, δὲ μετάνοιωσε ὁ κ. Ξεν. ποὺ δέχτηκε νὰ γίνει δικηγόρος σὲ τέτιο πελάτη. Ὁ κ. Ξεν. εἶναι λόγιος· τᾶζει καὶ με τὰ ἔργα του, καὶ με τὸ σεβασμὸ ποὺ δείχνει γιὰ τὴν κριτικὴ τοῦ κ. Ψυχ. Σὰ λόγιος λοιπὸν ποὺ εἶναι δὲν μπορεί παρὰ νὰ μετάνοιωσε πικρὰ γιὰ ὅσα ἔγραψε, ἀφοῦ ὁ πελάτης του με τὴν ἀπολογία του τότε ρεζιλίσε, παίρνοντας λόγια κ' ἰδέες ἀπὸ τοὺς νεροχύτες γιὰ νὰ πολεμήσῃ τὴν Ἀλήθεια.

Ἄντρεα Καρκαβίτσα : Ὁ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΣ. Ἡ καλύτερη κρίση γιὰ τὸ κινουρίο βιβλίον τοῦ Καρκαβίτσα, γιὰ τὸ ἐθνικὸ βιβλίον του θάλεγε—γιατί στὸν «Ἀρχαιολόγο» ταιριάζει περίφημα τὸ χιλιεκουρελισμὸ αὐτὸ ἐπίθετο—γιὰ τὸ ἐθνικὸ του εὐαγγέλιον, γιὰ τί τέτιο εἶναι καὶ γιὰ τέτιο τὸ διάβασα καὶ γιὰ τέτιο θὰ τὸ διαβάσουν κ' οἱ σημερινοὶ κ' οἱ κατοπινοὶ Ρωμιοὶ, ὅσοι νιώθουν νὰ διαβάσουν καὶ νὰ αἰστανούνται τέτια βιβλία—ἡ καλύτερη λοιπὸν κρίση θὰ εἶτανε νὰ δημοσιεύε κανεὶς κομάτια ἀπ' αὐτὸ καὶ νὰ λεγε στὸν ἀναγνώστη :

— Νὰ τὰ πετράδια τὰ ζετίμωτα, νὰ καὶ τὸ εὐγενικὸ χρυσάφι. Πάρ' τα, φιλοδοουλιπέ τα καὶ φτειάξε τὸ δαχτυλίδι τὸ βασιλικὸ. Καὶ πέρασ' το στὸ δαχτυλό σου ὕστερ' γιὰ νὰ μπόρεις νὰ δεῖχνεις τὸ χέρι σου με περηφάνεια καὶ νὰ θαμπώνεις τὸν δασκαλοπατημένο καὶ προγονοθρεμένο ὄχλο με τοῦ δαχτυλιδίου σου, ποὺ πάει νὰ πεῖ με τῆς Ἀλήθειας, τὴ λαμπράδα.

Τὸν «Ἀρχαιολόγο» τότε μελέτησα λέξη λέξη με τὸ μολύβι στὸ χέρι. Μιὰ καὶ μπῆκα ἀπὸ τὰ πρῶτα πρῶτα κατεβαστὰ του στὴν οὐσία, μιὰ καὶ κατάλαβα τίς μεγάλες ἀλήθειες ποὺ συμβολίζει τὸ κάθε πρόσωπο, μιὰ καὶ μίλησα ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή με τὴν ψυχὴ τοῦ συγγραφέα, δὲν εἶχα τίποτις ἄλλο νὰ κάνω παρὰ νὰ κυλάω τὴ ματιά μου ἀπάνω σ' ἔμορφες σελίδες καὶ νὰ σημαδεύω με τὸ μολύβι μου ἀτὸ καθετὶ ποὺ μοῦ φαινότανε ἀξιοθύμητο, καταπὼς λέει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας. Νὰ εἶδω μιὰ ἀλήθεια μεγάλη· «Ὅταν οἱ ἀπόγονοι εὐτυχοῦν, οἱ πρόγονοι δοξάζονται». Τῆνε σημαδεύω καὶ τῆνε συμπληρώνω μεσ' στὸ νοῦ μου : Κι ὄντας οἱ ἀπόγονοι δυστυχοῦνε σὲν καὶ μᾶς, οἱ πρόγονοι ρεζιλεύονται.

Νὰ καὶ μιὰ περιγραφὴ ζωντανῆ τοῦ περιφήμου γραφέου τοῦ ἀρχαιολόγου, τοῦ Ἀριστόδημου :

«Οἱ τρεῖς καθηγητῆς, σκυμμένοι τόσα σὲ χερσὶ γραφᾶ τους, διαβάζουν ἀόρταγα σὰ νὰ ροροῦν τὰ θάνατο νερό. Με τὸ μολυβᾶκι τους σημειώνουν στὸ χαρτὶ κἀκεῖ ποὺ τοὺς φαίνεται ἀξιοθύμητο. Πίσω τους στέκουν οἱ βιβλιοθηκῆς ὁρθῆς, σὲν κατὰ δίκαιον πιττάγκωνα δεμένοι. Ἀπάνω στὴ μεσανῆ κἀθετα σὰ Σρίγγα ἡ γάτα τοῦ σπιτιοῦ, βυθισμένη στὸ ἄγνωστο ὄνειρο τῆς. Τὰ βιβλία καὶ τὰ χερσὶ γραφᾶ στριμωμένα σὲ ράφια μοιάζουν με γριᾶς γλωσσοκοπάνες. Καὶ τί δὲ λέν με τὴν ἀλαλή γλώσσα τους! Πολέμους περιγράφουν, ἀθλοῦς μολογοῦν, θεοῦς γκρυμίζου, ἠθικῆς ἀναστηλώνουν. Ὁ Ρυθμὸς βροντᾷ καὶ παιγνιδίζει σὲν ἀντάρτης κερανοῦς ἡ Ἀρμονία ξεγυμνεται ἀφᾶρδωση σὲν ἀμπουλας ὁ Πόνος οὐρλιάζει καὶ ὁ Πόθος φανομαῖ. Τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα ἀ-λάνεται σὰ θάλασσα μυριολαλοῦσα, ἀνήσυχη καὶ ἀνυπόταχτη. Ὅ,τι θέλει τελεμᾷ καὶ δ,τι τολεμᾷ τὸ υποτάττει. Δὲν εἶναι σιδερόποστα νὰ μὴν τὴν ἀνοίξῃ, δὲν εἶναι πυργαγοῦρισμα νὰ μὴν τὸ πηδῆσῃ· δὲν εἶναι φῶς στὸν οὐρανὸ νὰ μὴν τὰ δρᾶξῃ, δὲν εἶναι σκοτᾶδι στὴ γῆ νὰ μὴν τὸ ξεδουαλῆ. Σομπλιάζει τὰ παρασμένα, ἀνασκευάζει τὰ τωρινὰ, δρόμους ἀνοίγει γιὰ τὰ μέλλοντα. Μὰ εἶναι τὰ ἔμπλια του γερὰ, εἶναι οἱ δρόμοι του ἀλάθετοι...»

Σταματάω γιὰτί ἄθελά μου μπορῶ νὰ ξαναγράψω δῶ ἀλάκερο κεφάλαιο, καὶ ὁ τόπος εἶναι μετρημένος· ἂν καὶ γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ Καρκαβίτσα ἔχει κανεὶς τόσα νὰ πεῖ ποὺ μήτε κ' οἱ δώδεκα σελίδες τοῦ «Νουμά» δὲ φτάνουν. Μὰ δὲ γίνεται. Ἀπὸ τὸ ἴδιο κεφάλαιο πρέπει νὰ ξαναγράψω μερικὲς κουβέντες χαρακτηριστικῆς τοῦ Δημητράκη—τοῦ ζωντανοῦ Ρωμιοῦ—γιατί με τίς κουβέντες αὐτῆς χτυπιέται ἀλύπητα ἡ προγονομουχλιασμένη ζωὴ μας. Τὴ στιγμή ποὺ οἱ τρεῖς ξένοι σοφοί, ὁ Περσάρας, ὁ Γκενεβέζο, καὶ ὁ Ἰ Ἀλαμᾶνος, κλεισμένοι με τὸν Ἀριστόδημο στὸ γραφεῖο, τότε χασισοποτίζου με τὸν προγονισμό, κ' ἡ πόρτα ἀνοίξε με πάταγο καὶ φά-

νηκε στο κτώφλι ἄχνος ὁ Δημητράκης.

«—Ὁψ! εἶπε με δυσάρεστο μορφασμὸ, μωρὲ τί μοῦχλα! Δὲν ἀρίνεις, ἀδερφέ, καὶ λίγο αὐτὰ τὰ παλιόχαρτα νὰ ἰδῆς, τί γίνεται γύρω σου; Μὰ τὸ σταυρὸ, ἅμα μπαίνω εἶδω μέσα μοῦ φαίνεται πὺς μπαίνω σὲ τάφο!

«...—Τί τὰ θές, ὁ τάφος—τάφος εἶναι κι ἄς ἔκλεισε μέσα του τὸν Μέγαν Ἀλεξαντρο.

«... Ἡ ζωὴ τρέχει καὶ πρέπει νὰ τὴν προφτάσουμε. Δύναμη τώρα χρειαζόμαστε, ὄχι σοφία. Μπράτσκα δυνατὰ καὶ καρτερὰ νύχια. Νὰ κολλήσουμε ἀπάνω τῆς σὲν τὸν ἀγριόγατο στ' ἄλογο ποὺ πηλαλεῖ. Νὰ τρέξουμε μαζὶ τῆς, νὰ πηλαλήσουμε γιὰ νὰ φτάσουμε στὸν προορισμὸ μας...»

«... Μὲ μαλώνεις πὺς δὲν τιμῶ τοὺς προγόνου μας. Τοὺς τιμῶ καὶ τοὺς δοξάζω. Εἶταν μεγάλο ἀνθρώποι, καὶ μὰ πρέπει νὰ ζήσωμε καὶ μεῖς. Καὶ νὰ ζήσωμε τὴ σημερινὴ ζωὴ ὅπου ἔχσαν καὶ κείνοι τὴ δική τους.

«... Εἶμ' ἐγὼ καὶ θέλω νὰ εἶμ' ἐγὼ!»

Ἀπὸ τέτια διαμάντια γιομάτο πέρα γιὰ πέρα τὸ βιβλίον ἀπὸ τέτιες ἀλήθειες λαμποκοπᾷ ἡ κάθε σελίδα του. Χτυπιέται ἀλύπητα μέσα σ' αὐτὸ ὁ προγονισμὸς—ὁ κακὸς προγονισμὸς, καθὼς τότε προσκυνᾷ ὁ Ἀριστόδημος, ὁ Μπάρμα-Μιστριώτης, νὰ ποῦμε—γιατί εἶναι καὶ καλὸς προγονισμὸς ποὺ τότε βλέπει ὁ ζωντανὸς ἀνθρώπος, ὁ Δημητράκης—ὁ καλὸς προγονισμὸς ποὺ ἐμπνέει ἕναν Παλαμαῆ, ποὺ μᾶς χαρίζει μιὰ «Ἰλιάδα» τοῦ Πάλλη, ποὺ μᾶς διδάχνει νὰ ξεδιαλέγουμε σὲν τὴ μέλισσα ὅ,τι καλὸ βρίσκειται στὴν προγονικὴ ζωὴ καὶ δ,τι ἀπὸ τὴ ζωὴ αὐτὴ μπορεῖ νὰ φομοιωθεῖ, νὰ γίνει ἕνα, με τὴ σημερινὴ ζωὴ μας.

Δὲ μᾶς πειράζει καθόλου ὁ Παρθενώνας. Ἄς κἀθετα στὴ θέση του. Στολίδι τοῦ τόπου μας εἶναι καὶ τραβᾷ: σὲν καλοκεῖλος κρόχτης τὸν ξένο παρᾷ. Ἄν εἶτανε πιὸ ἀκέριος μάλιστα, θάτανε καὶ πιὸ καλύτερα. Μᾶς πειράζει μονάχα τὸ ξαπλωταριὸ ποὺ γίνεται ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν Παρθενώνα, με τὸ νὰ θαρροῦμε πὺς βλέποντας καὶ προσκυνώντας τὸν Παρθενώνα, ζοῦμε καὶ μεῖς καὶ κἀκεῖ κάνουμε καὶ σὲν ἀνθρώποι καὶ σὲν πατριώτες.

Ὁ Καρκαβίτσα τὸ δείχνει ὀλοφάνερα αὐτὸ τὸ μεγάλο καὶ τὰ γιὰ τρεῦτο κακὸ μέσζ στὸ βιβλίον του. Νὰ γιὰτί τὸ εἶπαμε στὴν ἀρχὴ ἐθνικὸ εὐαγγέλιον καὶ νὰ γιὰτί ἐπιμένουμε στὸν ἀληθινὸ αὐτὸ χαρακτηρισμὸ. Ὅποιος μελετῆσει με προσοχὴ τὸν Ἀρχαιολόγο καὶ τότε νοιώσει, θὰ ἰδεῖ πιὸ ἔστερα τὴν ἀρχαία ζωὴ, με τὰ δικά του μάτια, καὶ ὄχι με τὰ ματογιάλια τοῦ σχολαστικοῦ· θὰ ζῶσει ἀπὸ τὴν ψυχὴ τοῦ τῆν προγονικὴ λέπρα καὶ θὰ γίνει ζωντανὸς ἀνθρώπος καὶ ἀληθινὸς πατριώτης.

Τέτια βιβλία μᾶς χρειαζονται γιὰ τὸ ἐθνικὸ ξαναβῆρτισμα καὶ με τέτια βιβλία πρέπει νὰ ανατρέφονται τὰ Ρωμιόπουλα. Διαβάσατε τὸ βιβλίον καὶ ἅμα φτάσατε στὴν τελευταία σελίδα του θὰ φωνάζετε με πεποιθήση πὺς ὅποιος πατέρας μπάσει τὸν Ἀρχαιολόγο σπιτί του, ἂν ἔχει δύο παιδιά, θὰ δώσει δύο καλοῦς πατριώτες στὴν πατρίδα καὶ δύο γερὰ στηρίγματα στ' ὄνομα του.

Δ. Π. Τ.

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ

Ἄπ' ὄξω ὁ τάφος λάμπει καὶ τὸν Ἄδη Κλεῖ μέσα του—σκουλήκια καὶ σκοτάδι· Ἐναν καλόγερο τὸ χιόνι ὀρνει Κι ὀσπρη θωριά τὸ μαῦρο ρόσσο παίρνει.

ΕΝΑΣ

ΕΛΕΤΕ

Ο Σουρής, μιλώντας για το «Νουμά» στις «Αθήνες» της Τρίτης, είπε τους χαριτωμένους αυτούς στίχους:

Όταν ή χαμύλα φορέσει λαχούρι
και γκαμπούσι γαϊούρι
και γεννήσει μελανούρι!..
Για δες μούρη!

—Την απάντηση στους χαριτωμένους αυτούς στίχους, μάς την έστειλε ο συνάδελφος του Σουρή κ. Η. Θεοδοσίου και τήνε δημοσιεύουμε με μεγάλη μας ευχαρίστηση:

ΣΤΟ ΣΟΥΡΗ

Νούρι, νούρι, νούρι, νούρι,
Έχεις κούτελο και μούρη
και γκαρίζεις σά γαϊδούρι,
τράβα το λοιπόν στάχουρι!

—Θα το μολογήσετε πώς οι στίχοι του Θεοδοσίου έχουν την ίδια χάρη πούχουν κ' οι στίχοι του Σουρή, μα και κάποιο νόημα, ενώ οι στίχοι του Σουρή είναι όλο κωμολόγιο άνοητοι, δε λένε τίποτα.

— Η κατημένη ή «Έστία» καλό που τόπαθε! Όχι μοναχά δεν πέτυχε κείνο που είπα, πώς δε θάπαντήσαι τάχα ο Σουρής, μα κι όντας θέλησε να πει, για να σωσει βέβαια τον φίλο της, πώς είτανε ψεύτικο το έντεριού του Σουρή στις «Αθήνες», ο ίδιος ο Σουρής τήν άποστόμωσε αφού έταξε πώς και το φύλλο του Ρωμιού του θα τάφι-ρώσει βρίζοντας τον κ. Ψυχάρη και τους όπαδούς του.

— Τίποτ' άλλο δε μένει τώρα παρά να βγει ή «Έστία» και να αποκηρύξει το Σουρή που δυο φορές κοντά κοντά τήν έβγαλε ψεύτρα.

— Όμοιο άρθρο για τις βρισιές του Σουρή έγραψε ο Ζητουνιάτης στη «Μεταρρύθμιση» της Τετάρτης. Μα και τέρβαρι του Γαβριηλίδη στην «Ακρόπολη» της ίδιας μέρας δεν πύει πίσω.

— Σύντομο και δυνατό σαν άρχαίο επίγραμμα. ο Σουρής, λέει, χθές έπαιξε ρόλο στρατηγού Τραπεζώφ. Όχι όμως και κριτικού ή γλωσσολόγου. Υπο την πυκνήν κόμην των μαλλιαρών κρύβεται μια νέα ζωή, ή οποία θα ξεπιάση εις κάποιαν νέαν έννικην άνοιξιν, της οποίας και ο Σουρής αυτός (έχει δά και τόσο!) χωρίς να το έννοη, είναι ένας από τους πρώτους εγγάτας!

— Κοντά στους άλλους μίλησε κι ο κ. Δημ. Δημ. (Δημήτρης Δημητρίου, ή Διπλοδημήτρης, βαρούμε) στην «Έσπεριούλα» για τους μαλλιαρούς. Και κέρκορος εν λαχάνοις.

— Τόν είπαν Άριστοφάνη οι έφημερίδες το Σουρή για τις βρισιές που έγραψε. Άριστοφάνης βέβαια είναι, κι Άριστοφάνης του Πηγαδιώτη μάλστα.

— Αν θέλετε πέτε τον κι Άριστοφάνη άρχαίο, μα μεταφρασμένον από τον κ. Δημητρακόπουλο. (Βλέπε κ' «Έκκλησιάζουσες»).

— Φτάνουν αυτά, και να μάς συχωρέσουν οι άναγνώστες μας που πιάσαμε τόσο τόπο σήμερα άδικα των άδικων μιλώντας για τις άνοησιες των Βλαγο-Σουρήδων. «Αισυλλογιστούν οι άναγνώστες μας πώς αυτή ή συμμορία πιάνει μια βδομάδα πύρα άλάκαρα φύλλα των «Αθηνών» με ψευτιές και με άνοησιές.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΦΑΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΙΒΛΙΟΔΕΛΤΙΚΟ

Άπό Ηέμτη σε Ηέμτη

Υπουργός Έσωτερικών ο Θ. Η. Ντεληγιάννης

Σκοτωμοί. Μισολόγγι 1, Καλύβια 1, Καρδίτσα 2, Ντομπραίνι 1, Πάτρα 1, Μολάοι 1, Σκριπύ 1, Γαβριο 1, Σμύρνη (στο Προξενείο μέσα) 1.

Λαβωμοί. Άθήνα 10, Περαιάς 8, Μήλος 3, Τρίκαλα 1, Καλαμάτα 2, Μισολόγγι 1, Μανωλάδα 1.

Κεφιές. Άθήνα 14, Περαιάς 12, Άργοστόλι 1, Σύρα 1, Βόλο 1.

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στο Άμερικανικό περιοδικό «Libray Journal», ή καθηγητής του Princeton, Universitu κ. W. Warner Biahop δημοσιεύει τήν ακόλουθη κρίση για τον συνεργάτη μας κ. Ν. Βέη:

Τό καλύτερο πράμα που βλέπουμε στη σημερινή Έλλάδα είναι ή δουλειά, που κάνουν οι γραμματισμένοι, ζητώντας όλο να πύε μπροστά κ' έχοντας μεγκλο ένθουσιασμό για τήν δεξιάσμένη προγονική τους Ιστορία.

Και πιο άξιόλογο πάλι και πιο πολύτιμο από αυτόν τον ένθουσιασμό δεν βρίσκουμε άλλο παρά τό έργο που έκανε ή Άρχαιολογική Έταιρεία, και λίγους καταλόγους παλιών χειρογράφων που μάς παρουσίασε σ' αυτά τα τελευταία δέκα χρόνια ή έξιότιμος κ. Αάμπρος με τους συνεργάτες του.

Ένας από αυτούς, ή καλύτερος, που εργάζετα με τις όδηγιές του κ. Αάμπρου και τότε θυμαζάζε και τον αγαπάει πολύ, είναι ή κ. Βέης.

Στό βιβλίο που έγραφε φανερώνει τις ύποχρέωσεις που έχει στον καθηγητή του για τή μόρφωση και τις όδηγιές που τούδωσε, και έτσι τόκανε καλό όλο μπόρσε.

Ο κ. Βέης μάς φανερώνει πώς ή σκοπός του είναι να δημοσιεύη όσα μπόρση περισσότερους καταλόγους χειρογράφων, και καλύτερα να πούλε τήν ύλη των καταλογων που βρίσκεται άκομη στις βιβλιοθήκες μοναστηριών και σχολείων του Μωριά.

Αυτό τό ύλικό θα κάνει μεγάλη όφέλεια στους γραμματισμένους.

Ο Συγγραφέας κ. Βέης μάς φανερώνει άκόμα πώς δούλεψε πολύ για τό έργο του, και πώς αυτό τό φυλλάδιο είναι το πρώτο που τυπώνι.

Έμεις πάλι τό πιστεύουμε πώς θα μπόρση ή κ. Βέης να τελειώση ένα τέτοιο έργο, που τόσο καλά τόχεις. Στόν κατάλόγο του περιγράφει 76 κώδικες του μοναστηριού των άγιών Σαρκετα, που βρίσκεται στις Θεραπιές.

Πριν αυτό τό μοναστήρι είχε μεγάλη βιβλιοθήκη από χειρόγραφα, και σ' αυτό φέρανε τά πιο πολυτιμα έγγραφα τους όλα τά γειτονικά μέρη στις πρώτες μέρες του 21. Μα στα 1826 ή Μπραζιμής ρήμαξε τό μοναστήρι και σκόρπισε όλη τή βιβλιοθήκη και δε γλυτώσανε παρά λίγα χειρόγραφα και κώδικες.

Αυτά για να τα σώσουνε τά βάλανε σε ένα πύργο, εκεί όμως τάδιαφορήσανε, κ' έτσι χτήθηκαν άκόμα κήμποσα.

Άργότερα άμα καταλάθανε τήν άξία τους τά φέρανε σ' ένα άλλα πιο άσφαλισμένο μέρος μα και κει δε δώσανε μεγάλη προσοχή σ' αυτά, και έτσι πολλά άγορσανε ξένοι, άλλα κλέψανε και ένα μέλιστα χειρόγραφο της Νέας Διαθήκης, από το 10ον αιώνα, βρίσκεται τώρα στη Ρουσία.

Σήμερα όμως με προσοχή και κήμποση ξυπνάδα φροντίζουνε για αυτά, όσο και αν δεν μπορούμε να πούμε, πώς αυτό τό πράμα γίνεται και για τις άλλες Έλληνικές βιβλιοθήκες των μοναστηριών και για πολλές της Ιταλίας.

Πέρασε πιά τώρα ή κειρός που κλέβανε και άρπαζανε τά βιβλία από τις βιβλιοθήκες, καθώς κ' εκείν' ή μεγάλη άδιαφορία, πύχε ή κόσμος για τέτοια πράματα.

Και πρέπει οι γραμματισμένοι με κάθε τρόπο να βοηθήσουνε τό έργο του κ. Βέη, πασιζοντας κ' οι ίδιοι να γράφουνε και να φυλάγουνε, ό,τι έμεινε

από τή κνία των Τούρκων και τήν άδιαφορία των κωλογέρων.

Ο κατάλογος του κ. Βέη είναι πολύ καλά γραμμένος, και ή συγγραφέας ακολουθεί πολύ κκλές άρχές, όσο και αν δεν άξίζει τό τύπωμα του βιβλίου και γι' αυτό παρκαποιετα, που δεν έγινε όπως τό ήθελε αφού μέλιστα βρέθηκε στην άνάγκη γι' αυτόν τον λόγο ν' άρήθη και μερικώς τύπος.

Τά χειρόγραφα, τα οποία γράφει είναι του 12ου αιώνα έως τον 19ο, τα περισσότερα Θεολογικά.

Ο κατάλογος του έχει κήμποσα μαρτυρολόγια, εκκλησιαστικά έπιστολόγια, βιβλία του σχολείου και κωμικά από μεγάλους πατέρες της Άνατολικής εκκλησίας.

Για τους ύστερινοές έργόδες θα είναι πολύ χρήσιμο να διαβιούνε τέτοιους ξεχωριστούς κώδικες. Βρίσκονται άκόμα και λίγα έγγραφα στο μοναστήρι, πύχουνε σημασιολογία τήν Έλληνική Ιστορία ένα άλλο πάλι χειρόγραφο είναι νομικό.

Η άξία του καταλόγου του κ. Βέη είναι που προσδιορίζει τά χειρόγραφα σωστά και όπως πρέπει.

Τά χειρόγραφα αυτού του μοναστηριού τόγραψε με προσοχή φέροντας και συμπέρασματα και ύποθεσεις αρκετά καλές για τον προσδιορισμό τους και τόσο καλά, που δεν έχει άνάγκη να δικαιολογείται ή να ζητάει συμπάθειο αν κάπου του ξεφυγε κενένα έπιστημονικό λάθος.

Θα είναι πολύ καλός αυτός ή κατάλογος για τους έρρους των βιβλιοθηκών, κ' έλπίζουμε μια μέρα να κάνουνε κι αυτοί το ίδιο.

Πιστεύουμε πώς ή κ. Βέης δε θ' άφήση αυτή τή δουλειά και θα μάς δείξη πάλι τήν επιμέλεια και τήν έπιστημονική του πολυμκθεια με νέα και τέλεια έργα.

W. Warner Biahop

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Η. Βαντ. Κέκυρα. Αάλαμε τή συντρομή και σάς ευχαριστούμε. — κ. Αίμη. Αίμη. Σά, παρακαλούμε και μες να μάς στείλετε και άλλο μισό, μα και τμήθινό όνομά σας. Έλπίζουμε να μη τάζε άνοησιες τήν τελευταία χάρη.— κ. κ. Άναγνώστες του «Νουμά» Τό γραφέο του «Νουμά» στέλνει τον «Άρχαιολόγο» του Καρκαδίτσα με 4 άρχιμές στις έπαρχίες και με 4 φρ. χρ. σά στο έξωτερικό, δίως παραπάνω έξοδο για τά ταχυδρομικά.— κ. Β. Αθ. Μκ στείλετε, παρακαλούμε, να τα παρете. Έτσι γίνεται με όλους. — κ. Δημοτικιστή άνάποδο. Άνάποδες οι κωδόντες σας, όπως κ' ή ύπογραφή σας. Α δε διαβάζατε κι άναποδο, δε ή βρίζατε τάχα κει που δεν ύπάρχουνε. — κ. Ν. Ξαν. Αήξοσοι. Από δω κι όμπρός ή συντρομή του «Νουμά» είναι δέκα άρχιμές τό χρόνο και δίως δώρα.— κ. Περικεργόπουλο. Καλός ή λόγος σας, μα που τόποσι! Έτσι τό δημοσιεύουμε άργότερα.

ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

τό ένα, κ' ένα φρ. χρ. για τό έξωτερικό, πουλιούνται σά γραφεία μας τόκλούθη βιβλία:

Του Ψυχάρη «Ταξίδι» και «Όνειρο του Γιαννίρη».

Του Πάλλη «Ήλιος και σπηγίρι».

Του Φωτιάδου Το «Γλωσσικό ζήτημα και ή εκπαιδευτική μας άναγεννηση».

Του Έδτάλιωτη «Ιστορία της Ρωμισσίνης και Μαζώγτρα, Βραυκλακας κλπ.»

Του Φιλώντα Γραμματική της Ρωμικής γλώσσας (μέρ. Α').

Του Δόγγου «Άρνης και Κλόη» (χαρτοδεμένο) μεταφρ. Ήλ. Βουτιερίδη.

Του Σοφοκλή Αίας. Μετάφρ. Ζήσιμου Σιδερη

Του Κ. Πασιγιάννη «Μοσκίες» (Δηγήματα 50 λεπτά).

Η ΙΛΙΑΔ, μεταφρασμένη από τον Άλιξ. Πάλλη δρ. 3 και φρ. χρ. 3 στο έξωτερικό.